

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка

Факультет іноземної та слов'янської філології
Кафедра української мови і літератури

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОЛЬКЛОРУ ТА ФОЛЬКЛОРИСТИКИ

матеріали регіональної науково-практичної конференції молодих учених

Суми – 2024

УДК 801.81

ББК 83.3 (4Укр)

К 43

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради

СумДПУ ім. А.С.Макаренка

(протокол № 5 від 16 грудня 2024р.)

К 43 Актуальні питання фольклору та фольклористики: матеріали регіональної науково-практичної конференції / упор. Н. Кириленко. -

Суми, 2024. 154 с.

У збірнику містяться матеріали регіональної науково-практичної конференції молодих учених «**Актуальні питання фольклору та фольклористики**», що проводилася в Сумському державному педагогічному університеті на базі факультету іноземної та слов'янської філології 20 листопада 2024 року.

Збірник призначений для студентів-філологів закладів вищої освіти, учителів та учнів ЗЗСО.

1. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, зібрані в с. Чернеча Слобода

Конотопського району Сумської області 2024 року

Історія села

Село Чернеча Слобода простягається по обидва боки річки Очеретянки, яка несе свої води в праву притоку Сули – Терн. Воно засноване у другій половині XVII століття ченцями – втікачами із Києво-Печерської Лаври. Підтвердженням цьому служать списки жителів Чернечої Слободи (вона входила до Смілівської вотчини Києво-Печерської Лаври), які ще до цього часу збереглися у лаврських архівах. Раніше село називалось просто «Слобідка». Підтвердженням приналежності с. Чернечої Слободи до Києво-Печерської Лаври є план карти Смілівської вотчини, оригінал якої зберігається у Лаврі. А заснована Смілівська лаврська волость у 1739 році Собором Києво-Печерської Лаври. Чернечослобідчани належали до казенних кріпаків. 23 квітня 1786 року Катерина II видала указ про відбирання монастирських водчин в Україні. Усі документи, плани письмові справи, грамоти були відібрані і передані до «казенної палати».

В 1803 році село Чернеча Слобода ввійшло до Роменського повіту Полтавської губернії.

У 1814 році у Чернечій Слободі за кошти прихожан була збудована Свято-Троїцька церква, дзвін у 102 пуди лунав на три губернії (Полтавську, Чернігівську і Курську). У 1846 році на правому березі річки Очеретянки була збудована церква Різдва Богородиці, що мала витончену архітектуру і особливої краси чавунну огорожу. У 30-х роках XX століття обидві церкви були зруйновані радянськими активістами. Єдине, що залишилося нам на згадку - це сторожка Різдва Богородиці, що є найстарішою будівлею села.

У 1843 році була заснована школа, влаштована в громадському будинку. У 1905 році в селі почало діяти народне училище. За даними Сумського державного архіву Чернечослобідська волость на 1905 рік налічувала 9481 жителя.

**Фрагмент екскурсії, проведеної в сільському музеї (записано від
Овсієнко Любові Костянтинівни, 1946 р. н., с. Чернеча Слобода):**

«...Земство Полтавське вирішило в селі Чернечій Слободі організувати навчальну майстерню, школу де ж дівчат вчили різним видам ткацтва, адже ткацтво теж різноманітне буває.... Тож чернечослобідчани будучи трудящими, завзятими людьми могли собі дозволити і добре жити...»

Освіта.mp3

На кінець XIX століття в селі діяли дві церкви, недільний базар, п'ять триденних ярмарок, 105 вітряків і 13 олійниць.

Страшні роки голодомору 1932-1933 років забрали з життя понад 2 тисячі чернечослобідчан. Зусиллями громадськості села в 2007 році був встановлений пам'ятник жертвам голодомору, автором проекту якого є відомий художник-графік з Успенки М.М.Бондаренко.

До 2004 року на території села діяли дві школи - одинадцятирічна, що знаходилася в центрі (нове приміщення збудоване в 1988 році) та восьмирічна школа (рік відкриття - 1972), яка була збудована на місці церкви Різдва Богородиці.

Сьогодні на території села діє:

- Народний музей Історії села;
- одна школа - НВК;
- бібліотека;
- Будинок культури;
- Свято-Троїцька церква.

Написано з залученням матеріалів статті Тригуб Оксани Олексіївни, вчителя історії. URL:

https://chernechanvk.ucoz.net/index/z_istoriji_sela_chernecha_sloboda/0-7

Варто сказати, що наші люди є активними громадськими і культурними діячами. Чернечослобідський СБК-філія КЗ"Дубов'язівський центр культури та дозвілля" активно залучає молодь до ряду заходів.

До повномасштабного вторгнення на території села часто проводились різноманітні заходи, зараз населення залучене до благодійних ініціатив, що відбувалися ще з 2014 року. Односельці допомагають ЗСУ всіма можливими способами: збирають кошти, відправляють гуманітарну допомогу, відливають свічки, проводяться благодійні концерти за участі молоді. У школі регулярно відбуваються ярмарки, кошти з яких перераховують благодійним організаціям.

Інформація про знавців фольклору

Носій 1:

Коровай Параска Сергіївна 1942р. Працювала дояркою.

Носій 2:

Барабаш Галина Михайлівна 1948р. Працювала вчителем у Чернечослобідському НВК. Переїхала з села Успенки.

Носій 3: Барабаш Віра Михайлівна 1953р. Працювала медсестрою у місцевій лікарні.

Носій 4: Овсієнко Любов Костянтинівна 1946р. Колишній завідувач сільського музею.

Носій 5: Кошіль Галина Василівна 1945р. Працювала дояркою.

Святкування весілля

«Вільце це робили, обквітчували. Вільце і молодому робили, і молодій робили, і так само гуляли, танцювали. Це в четвер, оце вже в четвер націналась свадьба. Якшо по хуторах є родичі молодий по хуторах їздив на конях, убірали коней їздили гукать. А молода тоже отдельно своїх родичів гукала, це в п'ятницю по хуторах. А в суботу, в суботу вже по селу ходили. Я лічно у вінку молоділа. Чернеча велика в кожний двір заходили. Молода з хлібиною під рукою у вінку в стьжках у кухвайці, в спідниці, зімою я молоділа, кролевецьким піддязаній. Хлібину поцілуєш і даєш хазяйці, хазяйка тож цілує, і начинаєш кланяться. Кажуть: «Просили батько, поросили мате, просю і я, покорніше просю приходьте на свадьбу», - но в мене батька не було дак брат у мене був, дак я просила: «Поросили мате, просив братік просю і я...», - і кланяться. Оце в якому дворі дівчата є - приглашають. Дівчата йдуть за молодою душ 12, душ 15 йдуть. Вони під двором стоять, а молода із старшою дружкою заходять у двір і просять. Тоді ввечорі до молодого приходять, молода з дружками приходять до молодого. За стіл нас шанують і гулянка, гулянка, музика грає, бубон грає, ну гулянка... Це субота кончилась. Неділя началася. У неділю молода веде своїх дружок до старшої дружки снідать. Тоді після того йдуть на базар і молодий приїжає, і до того Гулянка в неділю оце... У нас же село велике якщо в селі пар 3-4 молодих і каждая молода, і каждый молодий, і всі оце разом. Таке на базарі На базарі такі танці, така гулянка.»...

«На базар проїжджають показують яка худоба в молоді, рушники вишиті, простині, наволочки і танцюють музика грає це через базар проїжджають і везуть до молодого. Тоді вже молодий їде за молодою “поїздом”, зветься поїздом. приїжджає по молоду за столом шанують, а тоді молодий забира молоду і привозе додому вже. А в понеділок уже... В понеділок починають свайбовики циганить. Уже до сватів ідуть од молодого до молоді, од молоді до молодого. там свої свайбовики які є ідуть до молодого, а в молодого які родичі - ідуть до молоді. Тоді в вівторок уже кашу варять, а в середу, а в середу вареники варять,

Вареників і пробку з-під сітра, тоді ж сітро накривалось такими пробками...Оце так свайби гуляли».

(записано від Барабаши Віри Мтколаївни, 1953 р. н, с. Чернеча Слобода)

“...І для кожного члена поїзда співали жартівливі пісні. Для молодого співали, для молодії вже не пам'ятаю я чи співали, чи ні. Для молодого співали:

Не сиди милий боком,

Це ж тобі ненароком,

Присунся близенько,

Це ж твоє серденько.

Для дружки співали:

Тобі і дружко та й не дружкуватьь,

Тобі дружко та свиней пасти,

З довгою ломакою,

З чорною собакою.

Для боярина співали:

Боярин патлатий,

До стелі прип'ятий,

Гвоздочком прибитий,

Щоб не був сердитий.

Для свашок співали:

Була повна скриня,

Стала половина,

*Мати роздарувала,
Свашок обдарувала,
Свати подарки взяли,
Спасибі не сказали.*

А ті тоді:

- Як же не казали? Казали! Спасіба-спасіба».

lv_0_20241102232224_1.mp3

(записано від Барабаш Галини Михайлівни, 1948 р. н., с. Чернеча Слобода)

Пісенний фольклор

*Поза гаєм зелененьким,
Поза гаєм зелененьким,
Брала вдова льон дрібненький,
Брала вдова льон дрібненький.
Вона брала, вибирала,
Вона брала, вибирала.
Тонкий голос подавала,
Тонкий голос подавала.
Там Василько сіно косить,
Там Василько сіно косить,
Тонкий голос переносить,*

Тонкий голос переносить.

Кинув косу додоленьку,

Кинув косу додоленьку,

А сам пішов додомоньку,

А сам пішов додомоньку.

– Дозволь, мати, вдову брати,

Дозволь, мати, вдову брати,

Доки будем пить-гуляти,

Доки будем пить-гуляти».

– Не дозволю вдову брати,

Не дозволю вдову брати,

Вдова вмiє чарувати,

Вдова вмiє чарувати.

Зчарувала мужа свого,

Зчарувала мужа свого,

Ще й зчарує сина мого,

Ще й зчарує сина мого.

– А я чарів не боюся,

А я чарів не боюся.

Та й на вдові оженюся,

Та й на вдові оженюся.

Під дубом-дубом,

Під дубиною,

Там сидів голуб

З голубиною,

Там сидів голуб

З голубиною.

Вони сиділи

Та й воркотали.

Правим крилечком

Та й обнімались,

Правим крилечком

Та й обнімались.

Де взявся вистрел,

Вистрел з-за дуба.

Убив голуба,

Голубка вдова,

Убив голуба,

Голубка вдова.

Ішов охотник

З лісу додому,

Спіймав голубку,

Приніс додому,

Спіймав голубку,

Приніс додому.

Приніс додому,

Пустив додолу,

Посипав їсти

Ярої пшениці,

Посипав їсти

Ярої пшениці.

– Не хочу їсти,

Не хочу пити

Нема милого,

Ні з ким прожити,

Нема милого

Ні з ким прожити.

– Ой є у мене

Сім пар голубів,

Вибирай собі

Якого любиш,

Вибирай собі

Якого любиш.

– Ой я й літала,

Та й вибирала,

Нема такого

Як я втеряла,

Нема такого,

Як я втеряла.

Не тес пір'я,

Не той пушочок,

Не мій миленький,

Не мій дружочок,

Не мій миленький,

Не мій дружочок.

Ой на калині чорний ворон кряче

Ой на калині чорний ворон кряче,

Ой на чужині сиротина плаче.

– Я й недавно сиротою стала,

А багато горечка зазнала,

А багато горечка зазнала.

А ще більше нараяли люди:

«Вийди дівко заміж

Краще тобі буде,

Вийди дівко заміж

Краще тобі буде».

Утопила голову в криницю

Вийшла дівка заміж

За гірку п'яницю,

Вийшла дівка заміж

За гірку п'яницю.

– Що п'яниця все п'є та гуляє,

А прийде додому,

Як не б'є, то лає,

А прийде додому,

Як не б'є, то лає.

Сам лягає спати

На м'якій кроваті,

Мене посилає

Голубів ганяти,

Мене посилає

Голубів ганяти.

Під дубом .mp3

на калині чорний ворон кряче.mp3

(записано від Барабаш Галини Михайлівни, 1948 р. н., с. Чернеча Слобода)

Полиньок

Полинь, полиньок

Чом не стелишся?

– Молодий пареньок

Чом не женишся?

Чи тобі полиньок

В полі квітки нема?

– І тобі пареньок

В селі дівки нема?

В селі дівки нема?

– Тільки Галя й одна

Дак я звів її з ума,

Дак я звів її з ума.

А там сів на коня,

А там сів на коня,

Оставайся одна.

Ой полинь, полиньок

Чом не стелишся?

– Молодий пареньок

Чом не женишся?

Молодий пареньок

Чом не женишся?

(записано від Кошіль Галини Василівни, 1945 р н., с. Чернеча Слобода)

Приспівки

*Стояла у полі тополя, стелиться полем туман,
Часто гуля з дівчиною в темнім садочку й козак.
Гуляли вони там обоє, циганка до їх підейшла,
– Даруй дівчино цю ленту, правду скажу тобі я.
Циганка із саду не вийшла, правду сказала мені,
– Милий тебе покидає, він не повернеться ні.*

*Я по бережку ходила, як русалка без платка,
Довго ждала-ожидала молодого моряка
Обіща як приеду, возьму законную жену,
Дак навроно він утонув у морскую глибину.
А дівчині у світлицю лиху звістку принесли
Молодого моряченька до вінчання повели.
А моряк сидить мічтаєть: – Скоро в отпуск я пойду,
Як поеду я додому, короглазу заберу.
Командір к нему подходіт: – Чом задумался мотрос,
Что-то серце предбачає, – он ответіл на вопрос.
– Не сиди моряк, не думай, вся тоска твоя пройдьот,
Погляди-ка в даль морскую, тело женское пливють.*

*Он побег її спасать, а спасать било позно,
Витіг тело на корабиль, знакомое личко.
На знакомое личенько, голубие глазки знав,
Поклав тело на колєно, много раз поцілював.*

*Гармошечка грає-грає
Да моє серце помірає.*

*Гармоніста я любила,
На гору слухать ходила.
Гармошечку як услишу
Та й три часа стою й не дишу,
Гармошечку як почую
Та й три дні дома не ночую.*

*Подружечки та й подружили,
Та й вмісті плакали-тужили.*

*Голосочок я порвала,
Тебе миленький гукала.*

*І шумить, і гуде,
Дрібен дощик іде...
А хто мене, молодую,
А хто мене, молодую,
Та додому проведе?*

Приспівки.mp3

(записано від Коровай Параски Сергіївни, 1942 р. н., с. Чернеча Слобода)

Фольклор зимового циклу

Також в селі широкою популярністю користуються пісні зимового циклу – колядки і щедрівки. До 24 лютого 2022р. молодь разом з дорослими водили козу зберігаючи давню традицію.

«Коли я переїхала сюди мене здивувало, що тут козу водять, святкують Івана Купала. У нас такого не було, а тут цікаво. Коли козу водять ходять цілою урбою: і козак, і циганка, і доктор з козою ходять. І колядуть, щедрують багато людей. А засівають тільки хлопці».

(записано від Барабаши Галини Михайлівни, 1948 р. н., с. Чернеча Слобода)

Колядки

Ой у полі, у полі,

Упала зірниця,

Із тієї зірниці Ісус Христос родився,

Стояв пан Іванько з рішничком і казав:

– Ісуса Христа обтирав.

Казав:

– Прошу Бога, прошу Вас,

На обід до нас.

Я сам не прийду,

Анголів пришлю,

Анголи службу служили,

І Бога просили:

– Ой дай Боже цьому пану,

Воли, корови і медяні бджоли.

Щоб мед носили

З усього світу,

З різного цвіту.

Вітаю з празником, з Різдом Христовим.

Колядую, колядую,

За теличку рябую,

За коника вороного,

Дайте рубля золотого!

Коляд, коляд, колядниця,

Добра з медом паляниця,

А без меду не така,

Дайте, дядьку, п'ятака.

Коляда коляда,

На полицю погляда,

Там ковбаска лежить,

Мені в торбу біжить,

*А я торбу зав'яжу,
Та й додому побіжу.*

*Летів горобчик, сів на стопчик,
А з стопчика на йолочку,
Давай діду п'ятьорочку.
А п'ятак не важний,
Дайте руб бумажний.*

(записано від Кошіль Галини Василівни, 1945 р н., с. Чернеча Слобода)

Щедрівки

*Щедрик-бедрик,
Дайте вареник,
Та ще й грудочку мачку,
Посватаю вашу дочку*

*Щедрівочка щедрувала,
У віконце заглядала.
- Що ти тітко напекла,*

Неси швидше до вікна.

Я в щілинку добре бачу,

Як не даси, то заплачу.

(записано від Кошіль Галини Василівни, 1945 р н., с. Чернеча Слобода)

Посівання

Сію-вію, повіваю

З новим рокам вас вітаю,

На щастя, на здоров'я,

На новий год, на нове літо,

Роди Боже жито, пшеницю,

І всяка пашниця,

без кукли, без мітлиці,

Всім хлопцям по паляниці.

А ти дівко не лежи,

Вставай і заміж іди.

Вітаю з Новим роком!

(записано від Кошіль Галини Василівни, 1945 р н., с. Чернеча Слобода)

Свідчення про Голодомор

«На Новоселиці іменно з людських голови, з людських пальчиків цього всього, коли помер чоловік цієї жінки, а він був опухший дуже, то сусід у якого вже жінка вмерла прийшов до неї та й каже: «Знаєш шо, давай його відкопаємо та

й...Хоч жити будемо». Стали ж і получівся цей же холодець, драгли в Чернечі називали його. Вони понесли на базар – люди ще розхватили його, воно тверде таке було... Були люди, які... Як вам сказати, теж оцим... Тільки там сім'я своїх дітей поїла».

Голодомор_1.mp3

lv_0_20241013173326_1.mp3

(записано від Овсієнко Любові Костянтинівни, 1946 р. н., с. Чернеча Слобода)

Висновки

В межах дослідницької роботи з'ясувалося, що у селі Чернеча Слобода найменш популярними пісні весняного та літнього циклів. Святкування Івана Купала відбувається без живого пісенного супроводження, але все ж мені вдалося знайти кілька русальних пісень. У той же час широкою популярністю користуються обрядові весільні пісні і тужлива фольклорна лірика. Збереглася традиція водити козу, колядувати і засівати. Не є продуктивними загадки, притчі, колискові. Вдалося багато дізнатися про історію села, освітній процес який процвітав на території Чернечі Слободи.

Збирач: студент II курсу 222 групи

факультету іноземної

та слов'янської філології

Сумського державного педагогічного університету

імені А. С. Макаренка

Андрієнко Юлія Володимирівна

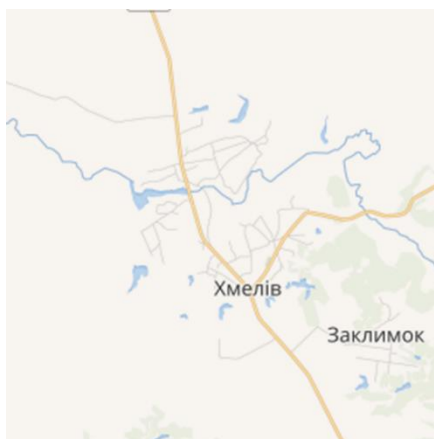
2. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, зібрані в с. Хмелів, Сумської області 2024 року

Загальні відомості про село Хмелів

Село Хмелів знаходиться на березі річки Хмелівка, по ній протікає кілька пересихаючих струмків з загатами. Через село проходять дві основні автомобільні дороги. Про назву села йдеться у «Великому Енциклопедичному словнику Брокгауза і Єфрона»: «Хмелів — містечко Полтавської губернії, Роменського повіту, на річці Хмелівка, за 18 верст від повітового міста. Мешканців 5377. Три ярмарки, земська школа. Кустарні промисли (деревильні, ткацькі, металообробні та ін.) швидко розвиваються.

Легенда про назву села: У сиву давнину протікала повноводна річка. Не лише човни — кораблі пропливали мимо. Там, де річка розгалужувалась і, наче за сонцем, повертала спочатку на схід і далі несла свої води на південь, береги були повиті хмелем. Та так густо, що здавалось королівськими шатами повито все довкола. «Хмелі!», «Хмелі!» — захоплено вигукували подорожні. Річку згодом тільки так і називали — «Хмелівка» — «річка, повита хмелем». І перші поселенці довго не роздумували, як назвати поселення. На березі Хмелівки, то звісно — Хмелів.

Назва поселення ще за польських часів — Охмилів. Абсолютна більшість населення села — українці. У ХІХ столітті проживало кілька єврейських та руських родин. Люди говорять полтавським діалектом української мови.

Спогади Сави Зеркаля

Сава Петрович Зеркаль - активний діяч української еміграції, народився в січні 1896 року в містечку Хмелів Роменського повіту на Полтавщині.(тепер Роменський район Сумської області) в родині нащадків козаків - хліборобів Петра та Єлизавети Зеркалів.

Мої батько і мати походять з полтавських козаків – хліборобів. Батько - з родини Зеркалів, родовід котрих, на жаль не можу далеко в минувщину подати, бо тільки пам'ятаю оповіді батька та старих сусідів, дідів Данила Салівона, Матвія Чуба, Данила Гнатенка - того що з юних літ мірошникував у вітряному млині, що стояв на Пронівському вигоні в Хмелові. Імен своїх предків не пам'ятаю, але знав їх могили на Пронівському цвинтарі. На ці могили в дитячих роках ходив качати яйця на великодні свята, та ранньою весною і восени пас вівці на цих могилах. Тільки вівці можна було пасти на цвинтарі, а більше нічого.

Прадід Сава, як оповідали був бідним сиротою, що мав маленький наділ землі, господарювати сам не міг, то пішов в найми до козачої родини за робітника.

Козак - господар став брати його як погонича до волів у Крим по сіль.(в Хмелові свого часу старожили згадували чумаків які ходили в Крим по сіль, а на Дон по рибу). Потім, коли шлях з Хмелова на Ромни і на Крим був знайомий Сава виступив з наймів, в рахунок своєї платні взяв пару волів з чумацьким возом та кілька карбованців платні. І почав сам чумакувати(чумаки - це торговці, купці).

Довго тривало чумакування, але прийшов час і перейшов на хліборобство, а чумакування закинув. Мабуть, було не вигідне, була проведена залізниця, що зруйнувала старе козацьке заняття і промисел(торгівлю),що потім опинився в руках чужих і ворожих національних елементів: жидів, москалів, поляків та держави.

29 листопада 1919 року виїхали з батьком з хутора Дзеркалка в Ромни, а далі на Лохвицю - Ромадан і в невідоме. 1 грудня прибули в Ромадан. 2 грудня 1919 року я заболів на тиф, мене забрали до санітарного вагона, батько прийшов попрощатися і віддав мені свій кожух. Мій кожух забрали в серпні 1919 року міліціонери Шульги (Марусина банда). В той час ЧЕКА мене тримала в Роменській в'язниці. З Ромадану мене вивезли до Херсону, далі до Одеси, 2 січня 1920 року перейшов до Румунії і став емігрантом.

Батько з хмелівцями відступив на південь, а 5 травня 1922 р повернувся додому, але хутора вже не було. Двір розібрали і розтягли активісти, радянські посіпаки.

25 жовтня 1922 року батько пише першого листа. Один рік перебував у Криму, потім рік на Полтавщині в Миргородському повіті. З двору нічого не залишилося. Живе з матір'ю у зятя Стефана Кривогуза. Додому також повернулися Гребинаха Гаврило Васильович - суддя. Микита Гривінник, Дужак Василь Олексійович, Кобець Іван, Федько Свирид Матвійович - слідчий суддя. Штрах Іван. Яровий Степан. Кириленки Степан та Данило,(Гнатенки по вуличному). Микола Боряків, Пилип Грабовід.

21 січня 1925 року лист від сестри Наталки і зятя Стефана Кривогуза, пишуть щоб додому не повертався. Залишався закордоном. 14 вересня 1925 року батько пише, що пошту з волосного будинку перенесено до Богодільні(старечний дім повітового значення, сучасний будинок - інтернат), начальником пошти є Семен Іванович Пішва, (Пошва). Лікарем в богодільні є Василь Кузьмович Івницький. Сава Васильович Серета - учителює. Сергій Порфірович Карбаненко (помер).

В листі 22 грудня 1925 року повідомили, що (Марусину банду) начальника міліції, бандита, любовника Шульгу та його банду Воскобійника, Марченка та ще 50 чоловік, арештовано відправлено в Полтаву, там їх судили й розстріляли 6 осіб. Сталося це старанням генерала Івана Федоровича Федька родака хмелівського (бандит, ще той придушував опір басмачів людей не з боязких)

Травень 1930 лист від сестри Наталки. Пише що батька та матір призначено до виселки в Сибір, але через старість полишено.

З листа від Ольги Муквичової в 1933 році дізнаюся, що батько помер в 1933 році в зятя Андрія та дочки Івги Кубахових у Хмелові і похоронений на Пронівському цвинтарі. Мав 73 роки. Мати померла в 74 роки в домі дочки Наталки Кривогузової 1933 році і похована теж на Пронівському цвинтарі.

Зять Стефана Кривогуза заслано в Сибір за нездачу податку на хліб, замордований в пересильнім пункті в Конотопі в 1932 році.

Спогади про часи голодомору

У свідомості мого покоління Голодомор постає через спогади батьків, бабусь і дідусів як насильницьке винищення людей, спричинене голодом через конфіскацію продовольства владою. Мої предки, як з боку матері, так і батька, мали корову, що стала їхнім порятунком у ті страшні часи. Найважчим періодом була осінь і зима 1933 року. Навесні в них почали набрякати ноги, і якби не акація, конюшина та лобода, що їх їли, запиваючи кількома ковтками молока, вони б не вижили. (Зі спогадів Костюк Антоніни Сергіївни 1945 р Народження).

Традиція до дня села та цікавий факт про свято Покрови у Хмеліві

Святкування дня села зазвичай відбувається в центрі, де цього дня проводять концерт, відкривають різні прилавки, а також організують лотерею, на якій можна щось виграти. Найцікавішим є те, що багато селян цього дня одягають вишиванки із зображенням карти Хмелівської ОТГ.

Для Хмелова Покрова і храм на Покрову характерні ще й як підсумок сільськогосподарського періоду — збору урожаю. Можна вважати, що це і свято урожаю. Пам'ятаю сонячну погоду в цей день, запах і смак святкових пирогів. (Зі спогадів Федька В.І)

Весілля

Весільний процес у Хмелеві починався б зі сватання. Сватів від нареченого відправляли до дому нареченої, часто це були старші родичі або хресні. Вони приносили хліб і сіль як символ поваги. Якщо дівчина погоджувалася на шлюб, вона приймала хліб, а родина давала згоду. Якщо ж ні, свати поверталися додому з гарбузом — символом відмови. Після успішного сватання проводили заручини. Цей обряд був важливою частиною, де родини домовлялися про весільні витрати, придане та дати святкувань. Молодята обмінювалися хлібом і хустками, що символізувало офіційність їхніх намірів. А от з найбільш цікавого - На весіллі в Хмеліві обов'язково має бути великий каравай, прикрашений не лише традиційними фігурками, але й невеликими хмелевими гілочками. Перед тим, як розділити каравай серед гостей, молодята символічно “садять хміль” — встромляють маленьку гілочку у хліб. Це означає, що їхній союз буде рости та квітнути, як той хміль. За день до весілля дівчата допомагали нареченій плести вінок із барвінку. Барвінок символізував молодість і чистоту. Наречена надягала вінок під час церковної церемонії. Після цього вже у вінку її проводили до шлюбу, як оберіг. Весілля в селі Хмелів, як і в багатьох українських селах, зазвичай розпочиналося з вінчання у місцевій церкві. Пара йшла до храму пішки або їхала кіньми, супроводжувана рідними та друзями. Після церемонії молоді ставали на рушник, а священник благословляв їх на щасливе життя. Після церковного обряду всі поверталися до дому нареченого або нареченої. Гості їхали на прикрашених возах, співали народні пісні та грали на музичних інструментах. Молодята могли зустрічатися з символічними "перепонами", де сусіди чи знайомі блокували дорогу, вимагаючи викуп або співів, танців для проходження.

Головна частина весілля — багате застілля. У Хмелеві стіл накривали стравами, які готували всією родиною: борщ, вареники, голубці, домашня ковбаса. Був обов'язковий весільний каравай, який розламували між гостями. Під час застілля виконували традиційні обряди, такі як “розплітання коси” нареченої — знак її переходу до статусу заміжньої жінки.

Сучасний стан

У селі — загальноосвітня середня школа, клуб, православна церква, магазини, ФАП та відділення Роменської психіатричної клініки. Побудовано водогін та проведено газифікацію. У центрі села — меморіальний хрест у пам'ять жертв Голодомору 1932—1933.

Збирач: студент 222 групи,
факультету іноземної та
слов'янської філології
Сумського державного
педагогічного університету
імені А. С. Макаренка
Костюк Віталій Юрійович

3. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, зібрані в місті Турка, Львівської області 2024 року

Топонімічна анкета Область: Львівська Район: Самбірський Територіальна громада: Турківська громада Назва: Турка Офіційна: Турка
Неофіційна: Туркія, Турня Стара назва: Турка над Стрийом Нова: Турка
Кутки міста: Ябулька, Літмир, Горішня Турка, Середня Турка, Слобода, Зворець, Городище, Торговиця, Ровинь, Завалина, Старе село. Вулиці міста: Вулиця Богдана Хмельницького, вулиця Богуна, вулиця Бойківська, вулиця Василя Стуса, вулиця Горішня, вулиця Городище, вулиця Данила Галицького, вулиця Джерельна, вулиця Джерельна, вулиця Довбуша, вулиця Зарічна, вулиця Івана Франка, вулиця Лесі Українки, вулиця Міцкевича, вулиця Молодіжна, вулиця Поляна, вулиця Потік, вулиця Сагайдачного, вулиця Самбірська, вулиця Середня, вулиця Січових Стрільців, вулиця Слобода, вулиця Спадиста, вулиця Стельмаха, вулиця Травнева, вулиця Шевченка, вулиця Шептицького. Майдан: площа ринок

Назви річок: річка Стрий, з притоками річки Яблунька, Литмира. Могили: Окописько (вул. Шептицького). Єврейський цвинтар 600 квадратних метрів. Гори: Пікуй та Галич Путі: “руський путь”, “Ужоцький перевал” озеро : Турківський кар’єр

Популярні прізвища: Бойко, Хоревич, Устиянович, Утриско, Яворський.

Прізвище, ім’я по-батькові складача анкети: Яворська Евеліна Сергіївна.

Місто Турка Турка — невелике місто в Україні, розташоване в Львівській області на заході країни, на річці Стрий. Це адміністративний центр Турківського району і є одним із міст, яке часто називають "воротами" Карпат, через його розташування в передгір’ї цих гір. Місто Турка має давню історію, яка сягає середньовіччя. Перша згадка про нього датується XIV століттям. Турка отримала Магдебурзьке право у 1730 році, що сприяло розвитку місцевого самоврядування та торгівлі. Турка — невелике місто з населенням близько 7 тисяч осіб (за даними останніх переписів). Місто зберігає традиційний західноукраїнський колорит, а його жителі говорять українською мовою з характерним діалектом. Місто оточене мальовничими карпатськими ландшафтами, що робить його привабливим для туристів, які шукають спокій та гарні природні краєвиди. У місті і його околицях є численні маршрути для піших прогулянок, а також можливості для відпочинку на природі. Через Турку проходять загальнодержавні транспортні комунікації: Автошлях Н-13 — національний автомобільний шлях в Україні, що з’єднує місто Львів із західним прикордонним містом Ужгород на кордоні з Угорщиною. Це один з важливих транспортних маршрутів, який проходить через низку великих та малих населених пунктів у Львівській та Закарпатській областях. Загальна протяжність автошляху — приблизно 217 км. Дібратися до Турки з Львівського або Ужгородського напрямків можна автобусом, автомобільним або залізничним транспортом. Зі Львова до Турки від Головного залізничного вокзалу також зручно добиратися маршрутними таксі, які відходять щопівгодини. Історія міста Турка Перша згадка про

Турку в письмових джерелах датується 1431 роком. Спочатку поселення було невеликим і мало переважно оборонне значення, оскільки знаходилось на кордоні між різними державними утвореннями того часу. Внаслідок свого стратегічного розташування місто поступово ставало важливим транспортним і торговельним центром у регіоні. У 1730 році Турка отримала Магдебурзьке право, що дало місту можливість самоврядування і сприяло розвитку ремесел та торгівлі. Це було важливим етапом у розвитку міста, який зміцнив його економічний та політичний статус у регіоні. Турка, як і інші галицькі міста, входила до складу різних держав. У XIV столітті вона стала частиною Польського королівства, а згодом — Австрійської імперії після першого поділу Польщі у 1772 році. Після Першої світової війни місто знову повернулося до складу Польщі, а в 1939 році стало частиною Радянського Союзу. Після Другої світової війни Турка залишилася у складі СРСР як частина Української РСР.: Після здобуття Україною незалежності в 1991 році Турка стала частиною незалежної України і почала розвивати свою інфраструктуру, туризм і культурне життя. Турка активно розвивається як туристичний центр через близькість до Карпат і значну кількість природних ресурсів. Регіональний центр зберігає традиції бойківської культури, що приваблює туристів, які цікавляться етнографією та природними красотами Карпат. Бойківські фестини "Бойківські фестини" — це щорічний культурний фестиваль, який проводиться у місті Турка Львівської області. Захід присвячений збереженню та популяризації бойківської культури, яка має глибокі корені в Карпатському регіоні та є важливою складовою української етнографії. Бойки — це етнографічна група українців, що проживає у гірських районах Карпат, зокрема на території Львівської, Івано-Франківської та Закарпатської областей. Фестиваль був започаткований у 1990-х роках як засіб збереження і відродження традицій бойків. Це масштабна подія, що збирає тисячі учасників з різних регіонів України та з-за кордону, адже бойки, що емігрували в інші країни, також активно підтримують зв'язок зі

своїм корінням. Основною метою "Бойківських фестин" є презентація та передача культурної спадщини бойків наступним поколінням. На фестивалі виступають фольклорні колективи, які виконують бойківські народні пісні та танці. Також можна почути гру на традиційних музичних інструментах, таких як трембіти, дрімби та сопілки. Однією з ключових частин "Бойківських фестин" є ярмарок, де майстри демонструють традиційні ремесла — різьблення по дереву, ткацтво, гончарство, виготовлення кераміки, писанкарство тощо. Відвідувачі можуть придбати автентичні вироби або навіть взяти участь у майстеркласах. Фестиваль також знайомить гостей із бойківською кухнею. Можна скуштувати традиційні страви, такі як банош, вареники, голубці, а також різні види домашніх настоянок і трав'яних чаїв. На "Бойківських фестинах" проводяться театралізовані дійства, які відтворюють бойківські обряди, весільні церемонії, зимові й літні свята. Це дає можливість гостям фестивалю зануритися у культурний побут бойків. Часто під час фестивалю проходять змагання з традиційних для регіону видів спорту, наприклад, перетягування канату, змагання з лісорубства та інші активності, що символізують фізичну силу і витривалість бойків. "Бойківські фестини" проводяться в мальовничому передгір'ї Карпат, що створює неповторну атмосферу для відвідувачів. Крім того, це один з небагатьох фестивалів в Україні, який зберігає автентичний характер, зберігаючи рідкісні традиції та звичаї етнографічної групи, якій вдалося зберегти самобутність протягом століть. Завдяки таким заходам, як "Бойківські фестини", культура бойків знаходить нових прихильників і поступово стає все більш відомою не тільки в Україні, але і за її межами. Це унікальний приклад того, як національна спадщина може жити і розвиватися в сучасному світі.

Відомі особистості міста Михайло Зубрицький (1856–1919) — видатний український етнограф, історик, фольклорист і греко-католицький священник. Народився він у селі Кіндратів, недалеко від Турки, на

Львівщині, і більшу частину свого життя присвятив вивченню побуту, культури та звичаїв бойків — етнографічної групи українців, яка традиційно проживає в Карпатах. Його праця стала цінним джерелом для дослідників бойківської культури та української етнографії загалом. Зубрицький зібрав величезний обсяг матеріалу про бойків, їхнє життя, звичаї, обряди, народну медицину, побут і вірування.

Його дослідження є одними з найглибших і найгрунтовніших вивчень цього регіону. Зубрицький детально записував народні казки, пісні, приказки та прислів'я, які дотепер є важливим джерелом для дослідників. Михайло Зубрицький написав понад 60 етнографічних і історичних статей. Його праці охоплюють різні аспекти життя бойків і галицького селянства, включно з соціальними відносинами, релігійними віруваннями, економічними умовами, сімейними традиціями тощо.

Найвідоміші з його робіт — це дослідження про бойківську громаду, особливості релігійних свят і обрядів, весільні традиції. Омелян Огоновський (1833–1894) — визначний український літературознавець, філолог, історик літератури та культурний діяч Галичини, який зробив великий внесок у розвиток української науки, зокрема у вивчення історії української літератури. Огоновський народився в селі Глибоке, неподалік від Турки, Львівської області, й працював усе своє життя задля розвитку української культури і просвіти. Найвідомішою працею Омеляна Огоновського є його багатотомне дослідження "Історія літератури руської" (1887–1894). Це була перша фундаментальна праця з історії української літератури, написана українською мовою. У цій праці він досліджував розвиток української літератури від найдавніших часів до кінця XIX століття, надаючи великого значення творчості Тараса Шевченка, Івана Котляревського, Григорія Сковороди та багатьох інших класиків. Пам'ятки міста Турка Церква перенесення мощей святого Миколая. Церкву було збудовано в 1739 році, і вона є типовим представником бойківської сакральної архітектури. Назва церкви пов'язана з переказом про

перенесення мощей святого Миколая з Мір Лікійських (сучасна Туреччина) до італійського міста Барі. Ця подія шанована в християнському світі, і особливе значення має для українських вірян, які традиційно вшановують святого Миколая як захисника і покровителя. Церква Перенесення мощей святого Миколая є класичним тридільним бойківським храмом, що складається з трьох основних частин:

1. Бабинець (притвор), 2. Нава (центральна частина), 3. Вівтарна частина.

Кожна з цих частин увінчана окремою банею. Бані церкви вкриті гонтом — дерев'яною черепицею, що надає будівлі автентичного вигляду та відображає традиційні техніки покриття дерев'яних будівель Карпатського регіону.

Цвинтар Окописько Місцеві розповідають, що назва "Окописько" походить від слова "окопище" — так у давнину в Карпатах називали місця для поховань. Цей цвинтар є важливою пам'яткою історії та культури, а також місцем, де збереглися надгробки різних епох, що відображають багату історію Турки і культурну спадщину бойківського регіону. Навколо цвинтаря Окописько існують різноманітні легенди та перекази, що додають йому особливої атмосфери. Місцеві жителі розповідають про таємничі історії, пов'язані з похованнями на цьому місці, які передаються з покоління в покоління і формують частину фольклору регіону. Висновки Фольклорна практика у данному регіоні була незабутньою для мене. Я дізналась більше про свої рідні краї. Спілкування з місцевими жителями справило на мене враження, адже ці люди завжди гордо розповідають про свою батьківщину, прославляючи традиції у маси.

Збирач: студентка 222 групи, факультету іноземної та слов'янської філології Сумського державного педагогічного університету імені А. С.

Макаренка Яворська Евеліна

4. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, зібрані в смт. Терни, Сумської області

Топонімічна анкета фольклорної експедиції

Область: Сумська

Район: Роменський

Територіальна громада: Недригайлівська ОТГ

Вулиці (офіційні та неофіційні назви): Вул. 8 Березня, вул. Вишнева, вул. Ватутіна, вул. Виноградна, вул. Гагаріна, вул. Горького, вул. Гоголя, вул. Героїв України, вул. Гастелло, вул. Горова, вул. Григорія Трояна, вул. Дружби, вул. Європейська, вул. Залізнична, вул. Заводська, вул. Зарічна, вул. Заруддя, вул. Зої Космодем'янської(Горянка), вул. Івана Франка, вул. Комарова, вул. Кутузова, вул. Космонавтів, вул. Кооперативна, вул. Кут, вул. Квітнева(Штихова), пров. Ковпака, вул. Лугова, вул. Лісова, вул. Лесі Українки, вул. Лучанська(Лучанка), вул. Ломоносова, просп. Миру, вул. Мічуріна, вул. Молодіжна, вул. Матросова, вул. Макаренка, вул. Надрудка(Рудка), вул. Новий Виселок, вул. Набережна, вул. Незалежності, вул. Нахімова, вул. Небесної Сотні, вул. Окіп(Окоп), вул. Прикордонна(Загір'я), вул. Паркова, вул. Польова, вул. Перемоги, вул. Пушкіна, вул. Свободи(Мазнівка), вул. Славна, вул. Садова, вул. Сільська, вул. Суворова, вул. Сільських техніків(СХТ), вул. Українська(Сіриківка), вул. Урожайна, пров. Холодний, вул. Центральна, вул. Чайковського, вул. Чехова(Чорнівка), вул. Чкалова, вул. Шевченка, вул. Шкільна(Горби), вул. Ювілейна

Назви річок: Терн

Канави: Коренська, Бобрецька

Ставки: Синє, Сталінський, Домарацький, Ведмедка, Зарвин, Палійка, Новий

Озера:

Торфовища:

Сухі річища:

Мокрі балки:

Переправи, броди, греблі: Залізний місток (вул. Окіп), Садовянський місток(вул. Садова)

Підводні скелі:

Дороги, биті шляхи, старі шляхи:

Урочища:

Могили (де розташовані):

Горби:

Яри, долини:

Балки:

Ліси:

Грибні та ягідні місця: Бабаків

Сінокоси:

Пасовища:

Поля:

Найпоширені прізвища селища: Шевченко, Терещенко, Шмат, Маслянка, Кирленко, Мірошниченко, Шищенко

Прізвище, ім'я та по батькові складача анкети - Шевченко Дарина
Олександрівна

Загальні відомості та історія селища Терни

Терни - селище в Роменському районі, на річці Терн. Існує з 1643 року. Входить до складу Недригайлівської селищної громади.

Перші 5 родин були переселені путивльським поміщиком Сулешкиним 1643 року. У 1727 році імператриця Катерина I подарувала Терни Симону Леонтійовичу Гендрікову, якому в 1742 році був подарований титул графа. У 1700-х роках власницею садиби графинею Анастасією Василівною Гендріковою в Тернах був влаштований чудовий парк. У 1777 році маєток розділили між спадкоємцями Гендрікова - Дмитрієвими-Мамоновими і Щербатовими. У 1839 році С.А.Щербатов побудував поблизу маєтку цукровий завод. Останніми власниками графського маєтку були Борис Сергійович Щербатов (брат П.С.Уварової (уродженої Щербатової)) і його дружина княгиня Анна Миколаївна (уроджена Бутурліна). У 1919 році садиба була розграбована і спалена. У 1901 році Терни були слободою Тернівської волості Лебединського повіту Харківської губернії, тут діяли цукровий завод, пошта та телеграфна станція. В ході другої світової війни з 9 жовтня 1941 до 6 вересня 1943 року в село було окуповано німецькими військами. У 1957 році Терни стали селищем міського типу. У 1975 році тут діяли цукровий завод, цегельний завод і тваринницький радгосп. У 1983 році тут діяли цукровий комбінат, цегельний завод, виробниче відділення Недригайлівської сільгосптехніки, три загальноосвітні школи, філія Недригайлівської музичної школи, лікарня, поліклініка, два Будинки культури, клуб і три бібліотеки.

Станом на 1 січня 2020 року чисельність населення становила 2890 чоловік

Календарно-обрядові пісні

Колядки, щедрівки

Ой, господар, господарочку,

Пусти в хату Меланочку,

Меланочка чисто ходить,

Нічого в хаті не пошкодить.

Як пошкодить, то помиє,

Їсти зварить та й накриє.

Добрий вечір!

Примітка:

1. *Записано від Максименко Олександри, уродженниці смт. Тернів*

Щедрівочка щедрувала

Щедрівочка щедрувала,

До віконця припадала.

Що ти, тітко, наварила, що ти, тітко, напекла,

Неси нам до вікна,

Нещипай, неламай, а по цілому давай

Примітка:

5. *Записано від Максименко Олександри, уродженниці смт. Тернів*

6. *Олександра зазначила, що спочатку колядувати йшли діти, а ближче до вечора до них приєднувалися дорослі. Зазвичай це були окремі групи хлопців та дівчат.*

**Максименко Олександра 19.06.1939, уродженниця смт. Терни, записані пісні календарно-обрядового циклу(Щедрівки, колядки) та родинно-побутові.*

Веснянки

Десь тут була Подоляночка,

Десь тут була молодесенька.

Тут вона впала,

До землі припала,

Личка не вмивала,

Бо води не мала.

Ой устань, устань, Подоляночко,

Ой устань, устань, молодесенька,

Вмий своє личко,

Личко біленьке,

Та візьмися в бочки,

Поскачи навскочки,

Біжи до Дунаю,

Бери ту, що скраю.

Примітка:

1. *Записано від Шевченко Світлани, уродженниці Тернів*

**Шевченко Світлана 11.10.1969, уродженниця Тернів, записані пісні календарно-обрядового циклу(Веснянки)*

Купальські

Ой на Івана, та й на Купала

Там дівчинонька квіти збирала.

Квіти збирала, в пучечки клала,

До річки несла, в воду пускала

"Ой світи, сонце, світи та й не грій,

Щоб мій віночок та й не згорів.

Щоб мій віночок живим зостався

Та й миленькому в руки дістався".

Пливи, віночку, по синій хвилі

До тої хати, де жиє милий.

Поплив віночок та й за водою,

Серце дівоче забрав з собою

Примітка:

1. *Записано від Зотова Галина, уродженниці Тернів*

**Зотова Галина 12.05.1949, уродженниця Тернів, записані пісні календарно-обрядового циклу (Купальські)*

Родинно-побутові

Цвіте терен, цвіте терен,

А цвіт опадає.

Хто в любові не знається,

Той горя не знає.

А я, молода дівчина,

Та й горя зазнала,

Вечероньки не доїла,

Нічки не доспала.

Примітка:

1. *Записано від Максименко Олександри, уродженниці смт. Тернів*

Малі фольклорні жанри

Прислів'я та приказки

Баба з воза-кобилі легше

Диму без вогню не буває

Вдома й стіни лікують

Ще книжка в сумці, а вже хлопці на думці

Хто не робе, той не їсть

Колискові

Котику сіренький,

Котику біленький,

Котку волохатий,

Не ходи по хаті.

Не ходи по хаті,

Не буди дитяти.

Дитя буде спати,

Котик — воркотати

Примітка:

Записано від Касьяненко Валентини, уродженниці Тернів

Ой люлі, люлі

Налетіли гулі,

Налетіли гулі,

Та й сіли на люлі.

Стали думать і гадать,

Чим дитятко годувать:

Чи кашкою, чи медком,

Чи солодким молочком.

Примітка: Записано від Касьяненко Валентини, уродженниці Тернів

**Касьяненко Валентина 25.08.1952, уродженниця Тернів, записані малі*

фольклорні жанри

Святкування весілля

«Весілля колись святкували на ціле село, все гуділо, як бджолиний вулик! Це ж не те, що тепер. Сватання починалося, як до дівчини йшли старости, вони з хлібом-сіллю приходили, питали в батьків і самої дівчини, чи вийде вона за хлопця. Якщо згоду давала, то починалися вже справжні приготування. Весілля було на цілий тиждень — уявляєш? Вечорами пекли короваї. Коровайницями ставали жінки з чистими думками та щасливі в подружньому житті. Коровай пекли великий-превеликий, прикрашали квітами, колосками пшениці — аби життя було багате й у злагоді. Перед вінчанням дівчина вдягала свій вінок із барвінку — то така краса була! Вінок своїми руками плела, вплітала стрічки. Вінок був для дівчини, а як повернутися з церкви, то вже свекруха накриває голову хусткою — то знак, що вже заміжня. Плакали тоді всі, і мати, і батько, і дівчина.

Примітка:

** Записано від Шкрьоби Катерини 29.01.1964, уродженці смт. Недригайлів,*

яка переїхала до Тернів

Збирач: студентка 223 групи,

факультету іноземної та слов'янської філології

Сумського державного педагогічного університету

імені А. С. Макаренка

5. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, зібрані в с. Салтикове
Конотопського району 2024 року

Топонімічна анкета фольклорної експедиції

Область: Сумська

Район: Конотопський

Територіальна громада: Дубов'язівська громада

Основна інформація про населений пункт:

1. Назва села: Салтикове.

А. Офіційна назва: Салтикове.

Б. Неофіційні (розмовні) назви: Салтиково.

В. Стара назва: (постійна).

Г. Нова назва: Салтикове.

Географічні об'єкти та місцевості для села Салтикове Сумської області:

2. Найближчі хутори: Лісний, Дубовий, Озерний.

3. Майдани: Центральна площа, Молодіжний майдан.

4. Кутки села: Загребелля, Лісовий, Гайок, Пасічна, Млинок.

5. Вулиці (офіційні та неофіційні назви):

Офіційні назви: вул. Центральна, вул. Шевченка, вул. Молодіжна, вул. Садова,
вул. Лісова, вул. Шкільна, вул. Гетьмана Сагайдачного.

Неофіційні назви: вул. Вишнева (часто називають "Вишенка"), вул. Кругла
(серед місцевих – "Кругляк"), пров. Польовий (або просто "Польовка").

6. Річки: У межах села Салтикове протікає ставок «Молочне».

7. Джерела, криниці: (відсутні).

8. Озера: (відсутні).

9. Ліси: (відсутні).

10. Сінокоси, пасовища, поля:

- Пасовище «Великий вигін» – розташоване на схід від села, використовується для випасу худоби.
- Поля для обробки – на західній та південно-західній околицях села.

Прізвища та прізвиська:

1. Найпоширеніші прізвища:

Бондаренко, Сердюк, Паламарчук, Кравченко.

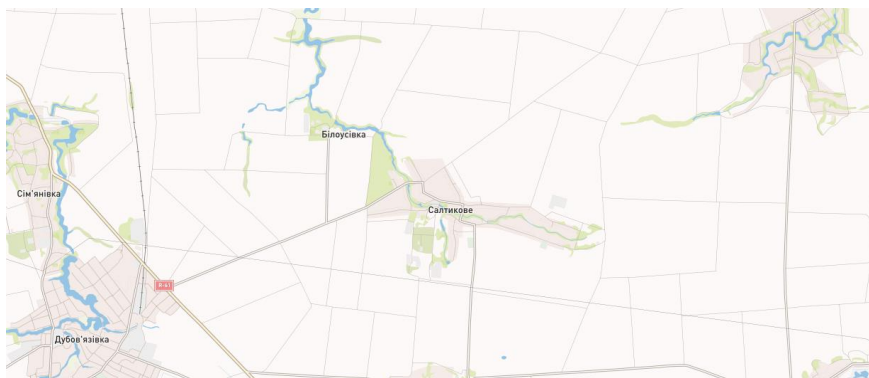
2. Найпоширеніші прізвиська та їх мотиви:

- Бондаренко – нащадок бондаря (майстер, що виготовляє бочки)
- Сердюк – від слова "сердюк," що означає запорізький козак або страж
 - Паламарчук – від слова "паламар," церковний служитель
- Кравченко – нащадок кравця, що свідчить про ремісничу спадщину

Прізвище, ім'я та по батькові складача анкети – Білівчук Анастасія
Олександрівна.

Село Салтикове

Загальні відомості про село Салтикове та його історія

Салтикове — село, центр сільської Ради. Розташоване за 22 км від районного центру, за 8 км від залізничної станції Дубов'язівка. Дворів — 200, населення — 600 чоловік. Сільраді підпорядковані населені пункти Білоусівка та Рокитне.

Салтиківський колгосп «Правда» — багатогалузеве господарство. За ним закріплено 2856 га сільськогосподарських угідь, у т. ч. 1696 га орної землі. За високі виробничі показники 75 трудівників села відзначені урядовими нагородами.

Отже, Салтикове є значущим сільським центром із давньою історією, розташованим неподалік районного центру. Село має добре розвинену інфраструктуру, клуб, кілька бібліотек та медичний пункт. Значна кількість жителів села відзначена урядовими нагородами, що свідчить про високий рівень працьовитості та самовідданості.

Фольклорні гуртки села Салтикове

При Салтиківському сільському клубі вже понад двадцять років функціонує фольклорний колектив «Вербиченька», який став справжньою гордістю громади. Учасники колективу бережуть і відтворюють народні пісні,

обряди та традиції, які передаються з покоління в покоління. Їхній репертуар охоплює не лише відомі українські народні пісні, але й місцевий фольклор, що робить виступи «Вербиченьки» унікальними та автентичними.

Колектив регулярно виступає на районних і обласних культурних заходах, святкуваннях і фестивалях, де представляє культурну спадщину Салтикового і всього регіону. Їхні виступи завжди супроводжуються яскравими національними костюмами, вишитими вручну, що додає особливого колориту. Завдяки відданості та майстерності учасників, «Вербиченька» здобула чимало шанувальників і визнання.

Окрім концертної діяльності, фольклорний колектив проводить тематичні зустрічі та майстер-класи для молоді, на яких навчає традиціям народного співу, обрядовим танцям і виготовленню автентичних елементів українського вбрання. Ця освітня робота є важливим аспектом діяльності «Вербиченьки», оскільки колектив прагне передати любов до рідної культури наступним поколінням.

Таким чином, «Вербиченька» не лише зберігає, а й активно популяризує українські народні традиції, сприяючи зміцненню культурної ідентичності Салтикового та єднанню громади навколо спільної історичної спадщини.

Календарно-обрядові пісні

Примітка. На жаль, наш гурт не має авторських пісень, весь час виконували народні пісні.

Величальні (колядки, щедрівки)

Коляда до хати

*Коляда до хати йде,
Радість людям принесе.
Щоб хліб був на столі,
Щастя й злагода в сім'ї.
Щедрий вечір, добрий вечір,
Щастя й миру всім на вік!*

Примітка:

Записано зі слів місцевих жителів села Салтикове.

На щастя, на здоров'я

*На щастя, на здоров'я,
На Новий рік, на життя!
Хай родить в полі,
Хай плодиться в домі.
Щедрий вечір, добрий вечір,
Щастя й миру всім на вік!*

Примітка:

Записано зі слів працівників сільського клубу села Салтикове.

Веснянки

Ой, весна красна

Ой, весна красна,

Принесла нам тепло.

Пташок привітала,

Квіти розцвітала.

Радуйся, земле,

Що весна вже йде!

Примітка:

Записано зі слів старожилів села Салтикове.

Ліричні пісні (Родинно-побутові)

Чекаю тебе, милий

Чекаю тебе, милий,

Як зійде зоря.

Чи коня не маєш,

Чи дорогу забув?

Я тебе кохала,

Ждала і шукала,

Та нема тебе, нема.

Примітка:

Матеріал записано у селі Салтикове, де пісні передаються від покоління до покоління.

Ой, на горі та й сосна,

Ой, на горі та й сосна,

Під сосною криниця.

Вийди, дівчино мила,

До мене на розмову.

Ми з тобою посидим,

Про любов поговорим.

Ці приклади відрізняються за змістом, проте зберігають автентичність фольклорної традиції.

Малі фольклорні жанри

Загадки

- День іде, а ніч стоїть, все навколо темно. (ночі)
- Наче пір'їнка, літає в небі, але не сніг. (хмара)
- Не полотно, а на ньому малюють; не фарба, а кольори змінюють. (осінь).

Прислів'я та приказки

- ✓ Без труда й риба не клює — щоб досягти чогось, потрібно докласти зусиль.
- ✓ Грім не вдарить — людина не задумається — людину важко змінити без серйозного поштовху.
- ✓ Краще один раз побачити, ніж сто разів почути — досвід важливіший за слова.
- ✓ На світі без вітру й небо не буває — будь-яка ситуація має свої труднощі.
 - ✓ Слово не горобець — вилетить — його не зловиш — слова можуть завдати шкоди, якщо не обдумані.

Колискові

Колискова для малятка

Спи, малятко, спи,

Ласкаві сни тобі,

Нехай зірки сяють,

І місяць тихо співає.

Спи, малятко, спи,

Сонце знову прийде,

Нехай тобі буде тепло,

Як у матері в руках.

Примітка: Записано зі слів старожилів села Салтикове. У цьому селі колискові пісні з давніх часів є частиною родинних традицій, і їх співають дітям, щоб принести спокій і тепло перед сном.

Фольклорні традиції Івана Купала та святкування Дня села і Дня сільського господарства в Салтиковому

Свята, які відзначаються в сільській місцевості, завжди мали особливе значення для місцевих жителів. Вони не лише об'єднують громаду, а й зберігають та передають через покоління культурні традиції, що мають глибокі корені в народній творчості. Одним із таких свят є Іван Купала — важливе фольклорне свято, яке відзначають з великою урочистістю в Україні. Разом із ним у селі Салтиковому святкують також День села та День сільського господарства, що стало важливою частиною не лише місцевої культури, але й економічного життя громади. Ці свята об'єднують місцевих жителів навколо традиційних обрядів, ритуалів та досягнень у сільському господарстві, дозволяючи відновити зв'язок між людьми, природою та працею.

Іван Купала — одне з найважливіших свят у слов'янських народів, яке відзначається в ніч з 6 на 7 липня. Це свято, що поєднує елементи дохристиянських вірувань і християнської традиції, в Україні має особливе значення. У селі Салтиковому Іван Купала є невід'ємною частиною фольклорних традицій, які передаються з покоління в покоління. Місцеві жителі традиційно святкують це свято на березі ставка, де проводяться обряди очищення, пускання вінків на воду, а також запалюються багаття, яке символізує очищення та захист від злих сил. В цей день звучать народні пісні, танці, й проводяться різноманітні обряди, пов'язані з природою, водою та вогнем.

День села в Салтиковому, що святкується в серпні, є ще однією важливою подією для місцевої громади. Це свято, яке об'єднує всіх жителів села, підкреслюючи важливість сільської праці і спільної роботи. У цей день проходять концертні виступи, виставки місцевих майстрів і спеціальні заходи, присвячені досягненням сільського господарства.

Особливе місце серед свят в селі Салтиковому займає день сільського господарства, що є важливою подією для всіх мешканців. Це свято відзначається на честь праці сільських трудівників, які забезпечують не тільки місцеве населення продуктами харчування, а й підтримують економічний розвиток села. У цей день проводяться аграрні виставки, конкурси та ярмарки, де місцеві жителі мають змогу продемонструвати свої досягнення в землеробстві та тваринництві. Святкування Дня сільського господарства поєднує народні традиції, фольклор і святкування успіхів аграрної праці.

Таким чином, святкування Івана Купала, Дня села та Дня сільського господарства в Салтиковому є важливими подіями, що зберігають фольклорні традиції, підкреслюють важливість сільської праці та зміцнюють єдність громади. Ці свята стали символом зв'язку між людьми, природою та працею, адже вони об'єднують місцевих жителів не тільки у святкуванні, але й у спільному бажанні зберегти культурну спадщину та традиції.

Висновки

Фольклорна практика в селі Салтикове є невід’ємною частиною культурної спадщини та важливим елементом вираження місцевих традицій і способів життя громади. У селі зберігаються різноманітні фольклорні жанри, такі як народні пісні, загадки, прислів’я та приказки, а також святкування традиційних обрядів і свят, серед яких особливе місце займають Іван Купала, День села та День сільського господарства.

Ця фольклорна практика не тільки зберігає місцеві звичаї, але й сприяє зміцненню зв’язків у громаді, об’єднуючи людей навколо спільних свят і обрядів. Фольклор в селі Салтикове виступає важливим засобом збереження культурної ідентичності та сприяє підтримці народних традицій серед молоді. Вивчення та документування цих традицій дає можливість не тільки зберегти їх для майбутніх поколінь, але й підвищити культурний рівень громади та підтримати розвиток культурного туризму в регіоні.

Фольклорна практика в Салтиковому стає важливим елементом сучасного життя, формуючи унікальний культурний ландшафт, який є частиною більш широкого процесу відродження та збереження народних традицій на всій території України.

Збирач: студентка 222 групи,
факультету іноземної та слов’янської філології
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка
Білівщук Анастасія Олександрівна

6. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, зібрані в селі Верхня Сироватка, Сумського району, Сумської області 2024 року

Топонімічна анкета фольклорної експедиції

Область: Сумська

Район: Сумський

Сільрада: Верхньосироватська

1. Назва села: Верхня Сироватка
2. Кутки села: Олімпівка, Бригадирівка, Староселівка, Чернещина
3. Вулиці (офіційні та неофіційні назви): Центральна, Садова, Гоголя, Набережна, Перемоги, Шевченка
4. Назви річок: Сироватка, Вільшанка
5. Озера: Біленьке, Козаче, Солонець
6. Ставки: Лісовий, Нижній, Центральний
7. Урочища: Кам'янка, Болотяне, Горб
8. Могили (де розташовані): Центральний цвинтар на вулиці Центральній
9. Ліси. Частини лісу: мішаний ліс за озером Солонець, дубовий гай на Олімпівці, сосновий ліс на Чернещині
10. Сінокоси: Левада, Підбережжя, Степовий гай
11. Пасовища: Лужок, Кам'янка, Придорожнє

Історія села та цікаві факти

На землях територіальної громади Верхня Сироватка, з давніх-давен проживали люди. Місцеві жителі знаходять на полях предмети скіфів, сарматів, черняхівської культури, антів, Київської Русі, хозарів, але найцікавішими, унікальними і загадковими є предмети київська культура — Верижанська. Їх походження як і походження самих верижанців ще належить вивчити вченим історикам і археологам. Музейна кімната «Верижниця» присвячена цій культурі, знаходиться в публічній бібліотеці села Верхня Сироватка, вул. Макаренко, 28.

Засноване село у середині XVII століття, а точніше в 1653 році. Заселилося, як і вся Слобожанщина, втікачами із-за Дніпра. Для села характерно, що одна його частина була вільним козацьким поселенням, а друга (Велика та Мала Піщана, Прядківка) населяли кріпаки поміщиці Апраксіної, яка мала маєток у селі Великий Бобрик.

За переписом 1739 року в слободі Верхня Сироватка мешкало 1132 душі чоловічої статі, козаки і селяни, обернені Петром I у кріпаків полковника Кішка, які в 1730 році повстали проти свого феодала й зазнали нещадної кари. Основним заняттям населення було землеробство, скотарство, бджільництво, а пізніше – садівництво.

На початку XX століття за участі поміщиків – заводчиків Харитоненка, Терещенка, Золотницького, Ліщинського, Апраксіної за один рік збудовано залізницю «Суми – Белгород» (станція Золотницька с. Стінка). Після скасування в 1861 році кріпосного права в селі з'являються 2 селітрові, шкіряний та цегельний заводи, збудовано горілчаний завод.

Перший храм у селі збудовано в 1660 році. У 1805 році за проектом Олександра Олександровича Паліцина розпочалося спорудження кам'яної церкви в ім'я Успіння Божої Матері, яке тривало до 1812 року. Іконостас в 1841 році поновили живописом і позолотою, існує він і понині.

За даними на 1864 рік у казеній слободі, центрі Верхньосироватської волості Сумського повіту Харківської губернії мешкало 2283 особи (1153 чоловічої статі, та 1130 жіночої), налічувалось 368 дворових господарств, існувала православна церква та станова квартира, відбувався щорічний ярмарок. Станом на 1914 рік кількість мешканців зросла до 6679 осіб.

Декілька цікавих фактів про село Верхня Сироватка:

Давня історія: Верхня Сироватка – одне з найстаріших сіл Сумщини. Воно було засноване приблизно у середині XVII століття. Згідно з історичними даними, село заснували козаки, які переселилися сюди в пошуках нових земель.

Козацьке минуле: Історія села тісно пов'язана з козацтвом. Відомо, що на території Верхньої Сироватки розміщувалася козацька сотня, яка брала участь у захисті українських земель.

Річка Сироватка: Село розташоване на річці Сироватка, яка не лише дала йому ім'я, але й відіграла важливу роль у житті місцевих мешканців. Річка забезпечувала населення водою та рибою, була зручним шляхом для пересування і торгівлі.

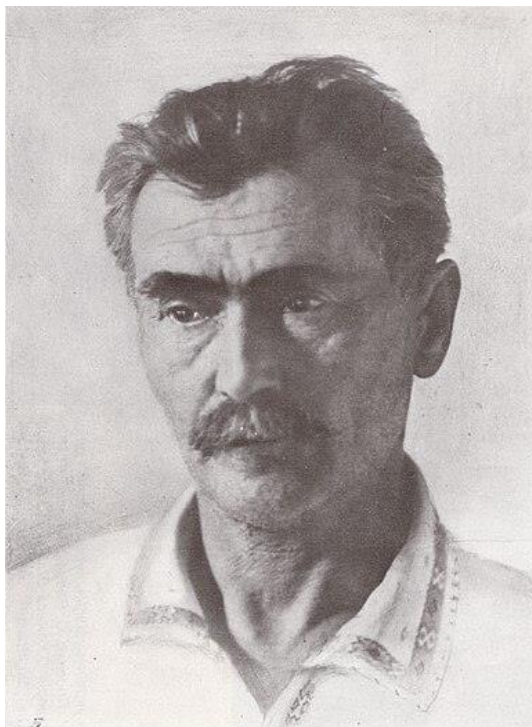
Збережені традиції: У Верхній Сироватці до сьогодні збереглися давні звичаї і традиції. Жителі проводять святкування на честь різних народних свят, серед яких Івана Купала, де відбуваються традиційні обряди з піснями, танцями, плетінням вінків і стрибанням через вогнище.

Церква Святої Трійці: У селі є церква Святої Трійці, збудована в ХІХ столітті, яка є архітектурною пам'яткою і центром духовного життя громади.

Село як осередок культурного життя: У Верхній Сироватці активно проводяться культурні заходи, фестивалі та ярмарки, що сприяє розвитку місцевої культури і згуртовує громаду.

Відомі жителі села

- Кричевський Василь Григорович — український художник, автор малого герба УНР «Тризуб», у 1880—1882 р. навчався у школі села Верхня Сироватка.

Легенда про село

У далекі часи, коли на землі теперішньої Сумщини тяглися дикі ліси і дзюркотіли повноводні річки, оселилося невелике плем'я козаків, які шукали безпечного місця для життя і оборони від ворогів. Вони довго мандрували, доки не знайшли мальовничу долину, де зивалася річка. Її вода була незвично прозорою, і мала слабо солонуватий смак, через що її називали «сироватою».

Місце було настільки гарним і спокійним, що козаки вирішили тут залишитися. Вони поставили свої перші курені, а навколо них почали будувати укріплення. З часом виникло поселення, а його назвали на честь дивовижної річки – Сироватка.

Але в селі зберігається легенда про давнє чудо, яке принесла ця річка. Говорять, що раз на кілька років, у ніч, коли повний місяць світить найяскравіше, річка оживає та наповнюється чарівною силою. Вода в цей час стає сріблястою, як чисте срібло, і кожен, хто вип'є з річки цієї ночі, отримає здоров'я і щастя на довгі роки.

Жителі розповідають, що колись давно одна з перших козачок, Марія, яка мала хвору дитину, вирішила дати йому напитися з річки саме в ніч повного місяця. Кажуть, що в ту мить дитина ожила, стала міцною і здоровою, а сама

Марія відчула дивовижний спокій. І з того часу річка Сироватка вважається не просто водним джерелом, а хранителем життя і добробуту всього села.

З того часу село розрослося і почало зватися Верхня Сироватка, як символ того, що село перебуває під захистом священної річки, яка несе здоров'я і благополуччя всім його жителям. І донині місцеві жителі бережуть цю легенду та вірять у чудодійну силу річки, яка охороняє їхню землю.

1. Календарно-обрядові пісні

- Колядки

1. "По всьому світу стала новина"

По всьому світу стала новина,
Діва Марія Сина родила.
Сіном притрусила, в яслах положила,
Господнього Сина.

Приспів:

Святая Марія, Божая Мати,
Світу цілому рада давати!
Світло зорі сяє, річка виблискає,
Христос народився, в світ прославляє.

Славимо Його всі, люди добрі,
Щоб у хатах щастя, спокій був завжди!
Нехай наша Сироватка буде повна хлібом,
Здоров'ям і миром, на радість усім!

2. "Ой ішла колядка з новим роком"

Ой ішла колядка з новим роком,
З ясен місяцем та з яром соком.
По всіх хатах стукає, людей вітає,
Щастя і миру кожному бажає.

Приспів:

Коляда, коляда, в хату заходить,
Хлібом та миром світ огородить.
Верхній Сироватці радість принесе,
З неба благословення Святе несе.

Нехай буде хліб та до хліба у полі,
Нехай рясно родить жито на долі.
Щоб село наш край завжди славило,
А добро у кожній хаті прибувало!

3. "Коляда, коляда, дари всі несе"

Коляда, коляда, дари всі несе,
По хатах ходить, щастя всім дає.
В нашій Сироватці хлібом пахне день,
Радість та добро зйдуть на поріг.

Приспів:

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!
Нехай кожен з нас радіє,
Що Христос прийшов із неба!

Пошли Боже, щастя кожній родині,
І всій Україні мир у годину!
Колядка святкова над селом летить,
І кожну хатину благословить.

- Щедрівки

1. "Щедрий вечір у Сироватці"

(записано від Гончар Світлани Іванівни, 1962 р.н., с. В. Сироватка Сумського району)

Щедрий вечір у Сироватці,
Щедрувати йдемо в хаті.
Де несемо співи ці,
Там ростуть щасливі діти.

Приспів:

Щедрик-ведрик на поріг,
Дай вам Боже щастя в рік!
І здоров'я, і добра,
І весела хай пора.

Хай на полі родить жито,
Хай буде щасливе літо.
Хай у хаті світло сяє,
Щедрик всіх нас звеселяє.

2. "Щедрий вечір, добрий вечір"

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!
Ми прийшли щедрувати,
Вашу хату звеселяти.

Приспів:

Щедрий вечір, щедрий день,
Щастя всім на новий рік!
Щоб на полі рясно жито,
А в оселі — сонце й літо!

Щоб вам ниви уродили,
Щоб достаток вас зустрів,
Щоб здорові були люди
Від полів і до дворів.

2. Частівки

(записано від Гайдар Анни Валеріївни, 1957 р.н., с. В. Сироватка Сумського району)

- На базарі я була,
Курку з медом продала,
Купила я нові чобітки,
Щоб носить їх на свята!

- Наші хлопці — козаки,
Всі веселі та стрункі,
А дівчата, як зірниці,
Сяють в полі до ріки!

- У неділю на гулянці
Всі дівчата у вишиванці,
А як хлопці вийдуть з хати —
Ох, не можем відійняти!

- В нас у селі ярмарок,
Сміху всім до сліз,
Що не хлопець, то козак,
Завжди щось приніс!

3. Малі фольклорні жанри

- Прислів'я та приказки

(записано від Гайдар Анни Валеріївни, 1957 р.н., с. В. Сироватка Сумського району)

Не той друг, що медом маже, а той, що правду скаже.

Літо ліниве — зима голодна.

Де мудрий змовчить, там дурний кричить.

Говорити легко, робити — нелегко.

Не женися за щастям, воно саме тебе знайде.

Краще тихий дощ, ніж голосна сварка.

Щедра рука і хліба дає, і воду в посуху знайде.

Вмій почекати — і яблуко дозріє.

Лінивий у неділю їсть хліб з пліснявою.

Як гукнеш — так і відгукнеться.

Час плине, а мудрість в серці не старіє.

- Забавлянки

"Гойда-гойда, човник"

Гойда-гойда, човник пливе,
В далекі краї він нас віднесе.
Ми по морю попливемо,
Скарби разом віднайдемо!

"Маленькі ніжки"

Туп-туп-туп, маленькі ніжки,
Стук-стук-стук, як у мишки!
Бігаємо навкруги,
Веселі, мов жуки!

"Ку-ку, де ти?"

Ку-ку, ку-ку, де ж ти тут?
В хованки з тобою йдуть!
Тут тебе нема, нема...
Аж ось твоя голівка там!

ВИСНОВКИ

Фольклорна практика стала для мене важливим і цікавим досвідом, що дозволив заглибитися в народну культуру та краще зрозуміти традиції, що зберігаються і передаються з покоління в покоління. Під час практики я мала можливість зібрати цінний матеріал: прислів'я, приказки, колядки, щедрівки, легенди та інші жанри усної народної творчості, які є невід'ємною частиною культурного надбання українського народу.

Практика дала змогу вивчити особливості місцевого фольклору та побачити його важливу роль у житті людей, особливо у збереженні ідентичності та зв'язку з минулим. Взаємодія з місцевими жителями дозволила відчувати атмосферу гостинності та щирої зацікавленості в тому, щоб традиції та обряди їхніх предків не зникли з часом.

Збирач: студентка ІІ курсу 222 групи

факультету іноземної

та слов'янської філології

Сумського державного

педагогічного університету

Дульська Ірина Андріївна

7. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, зібрані в с. Піщане

Сумської області

Географічне розташування села Піщане.

Розташування: Піщане знаходиться на правому березі річки Олешня – правої притоки річки Псел. Назва села походить від піщаних ґрунтів, на якому воно розташоване.

Ландшафт: характеризується рівнинним рельєфом, лісами та річками. Це сприяло розвитку землеробства.

Історія виникнення села.

Заснування: перші згадки про село датуються XVII століттям. Вперше згадується про Піщане в царській грамоті 24 квітня 1703 р., даній полковнику Андрію Герасимовичу Кондратьєву, отриманій в спадок після полковника Герасима Кіндратовича Кондратьєва. Село зростало завдяки розвитку сільського господарства та ремесел.

Народні традиції та обряди.

Весілля – найважливіший обряд в українському фольклорі. У селі Піщане збереглися багато давніх традицій, пов'язаних з весільними звичаями.

Різдвяні свята – особливий час для сільських мешканців. У селі Піщане збереглися різдвяні пісні, колядки, щедрівки, які оповідають про народження Христа.

Івана Купала – літнє свято, пов'язане з вогнем та водою.

Жителі села розповідають, як проводилося Івана Купала в Піщаному.

До початку всього дійства сходилися люди зі всього села. Починалося все з пісень та танців на сцені, де виступали місцеві колективи— і дорослі, і діти.

Незабаром, ближче до заходу сонця, жителі села збиралися на відкритій місцевості, де вже горів великий вогонь. Дівчата та хлопці збиралися в коло навколо вогню, співали народних пісень і водили хороводи, запрошуючи до

танцю всіх бажаючих. Молодь і навіть дорослі, сповнені енергії, перестрибували через вогонь, вірячи, що це принесе їм щастя та здоров'я на весь рік.

Дівчата тим часом плели вінки з польових квітів і трав. Плетіння вінків було майже ритуалом — дівчата обмінювалися жартами, ділилися мріями про майбутнє, загадували на судженого.

Коли ж віночки були готові, вони вирушали до річки, де кожна дівчина опускала свій вінок у воду, загадуючи бажання. Усім хотілося дізнатися, що пророкують віночки, адже якщо вінок пливе далеко й не потоне, то це обіцяло швидке заміжжя і щасливе життя.

Будинок культури є центром культурного дозвілля села Піщане.

У 1936 році почалося спорудження будинку культури. Тільки 1963 року будівлю стали використовувати за призначенням. У будинку культури працювали різні гуртки: бандуристів, танцювальний, духовий, естрадний, проводились концерти до свят, демонструвались кінофільми.

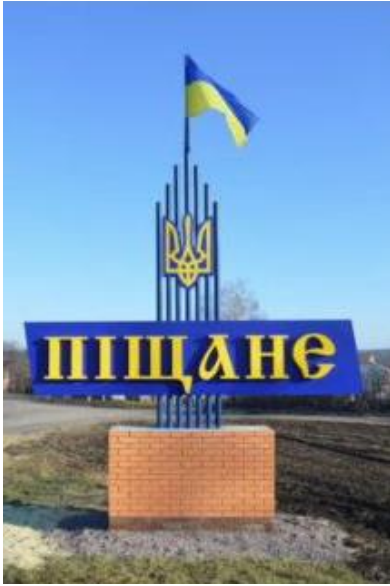
Піщанський Будинок культури проводить роботу з усіма категоріями населення: дітьми, молоддю, з людьми середнього та похилого віку.

Фольклорний колектив «Калина» створений в 1996 році. В репертуарі колективу – обряди, старовинні, і українські народні пісні з використанням побутових інструментів.

Фольклор села Піщане є не тільки цінним спадком минулого, але й важливим ресурсом для розвитку культури. Важливо зберегти фольклорну спадщину та передати її майбутнім поколінням.

Для цього потрібно продовжувати записувати фольклорні твори, проводити фольклорні заходи, залучати до цього молодь.

Збереження та популяризація фольклору – це не тільки збереження історії та традицій, але й збереження душі українського народу.

Пугач Марія Олександрівна,

студентка 2 курсу ФІСФ

Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

8. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, зібрані в селищі Великий
Бобрик Сумської області 2024 року

Топонімічна анкета фольклорної експедиції 1. Область: Сумська 2.

Район: Сумський

3. Територіальна громада: Білопільська

4. Назва селища: Великий Бобрик А. Офіційна: Великий Бобрик Б. Неофіційна (розмовна): Бобрик, Великий Бобрик В. Стара (давніша): не зафіксовано Г. Нова: Великий Бобрик 1.

Найближчі хутори: Малий Бобрик, Коваленки

2. Майдани: немає

3. Кутки селища: Стара Гута, Тарасівка, Піски

4. Вулиці (офіційні та неофіційні назви): вул. Центральна вул. Першотравнева вул. Лесі Українки вул. Шевченка пров. Молодіжний вул. Садова вул. Козацька

5. Назви річок: річка Бобрик (притока Сумки)

6. Джерела, криниці: Криниця "Білосніжка" (біля вул. Шевченка)

7. Канали (канави): канава без назви (поблизу вул. Центральної)

8. Озера: Озеро без назви (на околиці селища)

9. Болота: Болото без назви (біля річки Бобрик)

10. Торфовища: немає

11. Сухі річища: відсутні

12. Мокрі балки: Балка без назви (біля селища)

13. Ставки: ставок "Водограй" (в околицях селища)

- 14.Переправи, броди, греблі: Гребля "Бобриця" (біля озера)
- 15.Підводні скелі: відсутні 16.Дороги, биті шляхи, старі шляхи: стара дорога до Сум
- 17.Урочища: урочище "Сосновий ліс"
- 18.Могили: могила невідомого солдата (на околиці селища)
- 19.Горби: незначні горби в околицях
- 20.Яри, долини: Яр "Кручі"
- 21.Балка: Балка "Кленова"
- 22.Ліси: Ліс "Малий Бобрик"
- 23.Грибні та ягідні місця: Ліс "Малий Бобрик"
- 24.Сінокоси: сінокоси поблизу річки Бобрик
- 25.Пасовища: вигон (біля вул. Центральної)
- 26.Поля: поля для вирощування зернових

Прізвища та прізвиська людей Найпоширеніші прізвища селища: Бобрик, Коваленко, Шаповал, Діденко, Лисенко. Найпоширеніші прізвиська та їх мотиви: Бобрик (походження від назви селища). Коваль (ремесло, пов'язане з ковальством). Шаповал (людина, що виготовляє шапки). Діденко (нащадок діда). Лисенко (людина з хитрим характером). Прізвище, ім'я та по батькові складача анкети – Макаренко Олесь Олексіївна. Великий Бобрик Загальні відомості Розташування: Селище Великий Бобрик знаходиться в Сумській області, в межах Сумського району. Воно входить до складу Білопільської територіальної громади. Населення: Селище має невелику чисельність населення, більшість з яких зайняті в сільському господарстві, а також у сфері обслуговування

Культурні традиції, такі як святкування народних свят, зберігаються серед місцевих жителів. Тут часто проводяться фольклорні свята, які об'єднують громаду.

Історія села Великий Бобрик

Село Великий Бобрик, розташоване в Сумській області, було засноване в середині ХХ століття. Хоча точна дата заснування не зафіксована в історичних документах, вважається, що село виникло внаслідок колонізації нових територій, що відбувалася в той період. Слов'янське поселення на місці села Великий Бобрик існувало щонайменше з VIII ст. (сіверяни). Сучасне поселення засновано 1676 року. За даними на 1864 рік у власницькому селі Сумського повіту Харківської губернії мешкало 1935 осіб (915 чоловічої статі та 1020 — жіночої), налічувалось 126 дворових господарств, існували православна церква, поштова станція, цукровий, цегельний та селітряний заводи, відбувалось 4 щорічних ярмарки. Станом на 1914 рік село було центром Великобобрицької волості, кількість мешканців зросла до 4320 осіб. Нищівного удару селу завдали колективізація та голодомор. Радянською владою була знищена значна частина населення. Важким випробуванням стала і Друга світова війна. Населення села швидко зменшується багато десятиріч поспіль.

Походження назви Назва "Великий Бобрик" ймовірно пов'язана з наявністю бобрів у місцевих водоймах, зокрема в річці Бобрик. Це свідчить про багатий природний ресурсний потенціал регіону, що був привабливим для перших поселенців. Соціально-економічні умови У період заснування село формувалося в умовах, коли розвивалося сільське господарство. Переселенці почали освоювати нові землі, займаючись вирощуванням зернових, садівництвом і тваринництвом. Це стало основою економіки села, яка збереглася до сьогодні. Розвиток громади Протягом свого існування Великий Бобрик проходив через різні етапи розвитку, переживаючи соціально-економічні зміни, які впливали на життя жителів. У селі з'являлися навчальні заклади, медичні установи та інфраструктура, що сприяло поліпшенню умов життя. Таким чином,

Великий Бобрик був заснований у часи, коли на українських землях активно освоювали нові території. Село стало свідком історичних змін, зберігаючи свою ідентичність і традиції. Сьогодні це невелике, але затишне місце, яке продовжує жити своїм життям, спираючись на багатий історичний спадок.

Фольклорні гуртки села Великий Бобрик Село Великий Бобрик славиться своєю культурною спадщиною, зокрема фольклором, який зберігається і передається через покоління. У селі активно функціонують кілька фольклорних гуртків, які об'єднують місцевих жителів, зацікавлених у збереженні народних традицій. Основні гуртки та їх діяльність

- Гурток народної пісні

Цей гурток займається виконанням традиційних українських пісень. Учасники вивчають і відтворюють пісні, що відображають побут, звичаї та історію регіону. Вони регулярно проводять концерти на свята та фестивалі.

- Театральний гурток

Учасники цього гуртка ставлять вистави на основі народних казок та легенд. Це дозволяє не лише зберігати культурну спадщину, а й розвивати артистичні здібності молоді.

- Гурток декоративно-ужиткового мистецтва

Тут місцеві майстри навчають традиційним технікам виготовлення народних ремесел, таких як вишивка, гончарство та різьба по дереву. Це сприяє популяризації народних промислів серед молоді.

- Гурток народних танців

Учасники вивчають традиційні українські танці, які виконуються на святкових заходах. Це не лише розвага, а й важливий елемент збереження національної культури. Взаємодія з громадою Фольклорні гуртки активно співпрацюють з місцевими школами, бібліотеками та культурними установами. Вони беруть участь у проведенні свят, ярмарків та інших заходів, які

популяризують українську культуру. Також гуртки організують майстер-класи, де охочі можуть навчитися традиційних мистецтв. Фольклорні гуртки села Великий Бобрик грають важливу роль у збереженні та розвитку культурних традицій. Вони об'єднують різні покоління, сприяють зміцненню громади та зберігають унікальну культурну спадщину, яка є важливим аспектом ідентичності українського народу.

Календарно-обрядові пісні села Великий Бобрик Село Великий Бобрик зберігає багатий фольклорний спадок, зокрема календарно-обрядові пісні, які відіграють важливу роль у житті громади. Ці пісні пов'язані з традиційними святами та обрядовими практиками. Величальні пісні

- Колядки

Колядки — це пісні, які виконуються під час Різдва. У Великому Бобрику колядники обходять двори, співаючи колядки, бажаючи господарям щастя та добробуту. Тематика колядок часто зосереджена на народженні Христа, родинних цінностях та добробуті.

Приклад колядки: НОВА РАДІСТЬ СТАЛА, ЯКА НЕ БУВАЛА

Нова радість стала, яка не бувала.

Над вертепом звізда ясна світу засіяла. (Двічі)

Де Христос родився, з Діви воплотився,

Як чоловік пеленами убого оповився. (Двічі)

Пастушки з ягнятком перед тим Дитятком

На колінця припадають, Царя-Бога вихваляють: (Двічі)

«Просимо Тя Царю, небесний Владарю,

Даруй літа щасливії сего дому господарю. (Двічі)

Даруй господарю, його господині,

Даруй літа щасливії нашій неньці Україні. (Двічі)

- Щедрівки

Щедрівки виконуються напередодні Старого Нового року та на Василя. Це пісні, які також носять величальний характер, де люди бажають один одному добра на новий рік.

Приклад щедрівки: ЩЕДРИК ЩЕДРИК ЩЕДРІВОЧКА

-щедрик-щедрівочка

Прилетіла Ластівочка

Стала собі щебетати

Господаря викликати

Вийди-вийди Господарю

Подивися на Кошару

Там Овечки покотились

А Ягнички народились

В Тебе Товар весь хороший

Будеш мати мірку грошей

Хоч не гроші то полова

В Тебе Жінка чорноброва

- Веснянки

Веснянки — це пісні, що виконуються під час весняних обрядів, зокрема на Масляну та під час Великодніх свят. Веснянки в селі зазвичай співаються під час проведення обрядів, пов'язаних із пробудженням природи.

Приклади веснянок:

Ой, прийди весна

Та й весняночка,

Принеси мені

Щастя й радості. Гу-у-у!

Ой, прийди весна

Та й весняночка,

Подаруй мені

Квіти запашні. Гу-у-у!

Пісні, які закликають весну, прославляючи відродження природи:

Коли весна прийде,

І земля розцвіте,

Будемо ми радіти,

Щоб хліб на полі ріс.

Заспіває пташка в гаю,

Знову квіти враз цвітуть,

Вітерець весняний грає,

Сонце щиро усміхнеться,

Принесе нам щастя, радості!

Збираймося, друзі, в коло,

Разом святкуймо ми весну,

Нехай кожен день буде світлим,

Щоб життя наше було з добром!

Календарно-обрядові пісні села Великий Бобрик є важливим елементом культурної спадщини. Вони не лише відображають традиції та обряди, але й зміцнюють зв'язки між поколіннями, об'єднуючи громаду у спільному святкуванні. Ці пісні вчать молодь цінувати свої корені та зберігати традиції, які формують національну ідентичність.

Ліричні пісні.

Ліричні пісні села Великий Бобрик відображають глибокі почуття, переживання та мрії жителів. Ці пісні зазвичай пов'язані з любов'ю, родиною, природою та життєвими переживаннями.

Тематика ліричних пісень

- Кохання та романтика

Ліричні пісні про кохання часто передають глибокі емоції, страждання розлуки та радощі зустрічі. Вони описують красу молодих пар та їхні переживання.

Приклад фрагмента: "Ой, у полі верба,

Під нею моя дівчина,

Квітне серце, як весна,

Доле моя, ти єдина!"

- Рідна земля

Багато пісень присвячено природі та красі рідного краю. Вони відображають любов до Батьківщини, пам'ять про батьківські традиції та повагу до праці на землі. Приклад фрагмента:

"Зелена поляна,

Де цвітуть тополі,

Я буду повертатися

У рідні, милі поля."

- Сімейні цінності

Ліричні пісні також підкреслюють важливість сімейних зв'язків, традицій та родинних свят. Вони нагадують про теплоту домашнього вогнища. Приклад фрагмента:

Під вікном старенька мати,

Шие хустку, співає,

Як зберегти тепло родини,

В серці кожного живе.

Ліричні пісні села Великий Бобрик є важливою частиною культурної спадщини, що відображає душу та почуття людей. Вони зберігають історію, традиції та цінності, які передаються з покоління в покоління, зміцнюючи зв'язки між жителями села та природою. Ці пісні допомагають зберігати ідентичність громади та національну культуру.

Родинно-побутові пісні села Великий Бобрик Родинно-побутові пісні села Великий Бобрик відображають повсякденне життя, звичаї, традиції та цінності місцевих жителів. Ці пісні тісно пов'язані з родинними святами, побутом та різними обрядовими практиками.

Тематика родинно-побутових пісень

- Свята та обряди

Родинно-побутові пісні часто виконуються під час важливих свят, таких як весілля, хрестини, та дні народження. Вони виражають радість і побажання щастя, здоров'я та добробуту. Приклад фрагмента:

На весіллі, під весільним вінком,

Співаємо ми широко, разом з добром,

Хай буде життя, як в річці весняній,

Наповнене радістю, коханням і знанням."

- Трудові пісні

Ці пісні виконуються під час виконання селянських робіт, таких як оранка, сівба, жнива. Вони піднімають настрій, згуртовують людей у праці. Приклад фрагмента:

Ой, на полі, на ланах,

Разом працюємо, в щасті й в змаганнях.

Нехай щедро земля нам дасть,

Коли ми в праці є разом, не буде нам жодної завади.

- Родинні цінності

Багато пісень говорять про важливість родини, підтримку близьких, любов та повагу до старшого покоління. Приклад фрагмента:

Моя матуся, моя рідна,

Твоїм порадам я завжди вірна,

Ти вчила мене, як жити в світі,

Хай завжди буде з тобою радість і світло в житті.

Родинно-побутові пісні села Великий Бобрик є важливою частиною культурної спадщини, що передає досвід, традиції та цінності місцевих жителів. Вони допомагають зберігати ідентичність громади, сприяють укріпленню родинних зв'язків та підтримують спільні цінності, що формують міцну основу для наступних поколінь.

Малі фольклорні жанри

Село Великий Бобрик зберігає багатий фольклорний спадок, що включає різноманітні малі фольклорні жанри. Ці жанри відображають повсякденне життя, звичаї та традиції місцевих жителів.

Прислів'я та приказки

Прислів'я і приказки — це короткі вислови, які містять народну мудрість. Вони часто використовуються в повсякденному спілкуванні та відображають життєві уроки. Приклад: "Не той друг, хто медом маже, а той, хто правду каже."

Загадки

Загадки — це ігрові твори, що ставлять питання і вимагають відгадування. Вони часто пов'язані з природою чи побутом. Приклад: "Що влітку зелена, а взимку біла?" (Відповідь: сніг).

Народні казки

Казки, що передаються з покоління в покоління, містять повчальні історії про героїв, тварин або фантастичні події. Вони часто мають мораль і вчать важливим життєвим істинам. Приклад: Казки про хитру лисицю, яка завжди знаходить вихід із складних ситуацій.

Легенди

Легенди села розповідають про історичні події, видатних людей або природні явища. Вони зберігають пам'ять про минуле та формують колективну ідентичність громади. Приклад: Легенди про старовинні обряди, пов'язані з місцевими святими або природними пам'ятками.

Гадки

Це короткі пісеньки або рими, що супроводжують різні ігри та забави, зазвичай виконуються дітьми. Приклад:

Скок-скок, я зайчик,

Під лісом я живу,
На городі я стрибаю,
Морквицю люблю.

Малі фольклорні жанри села Великий Бобрик є важливою складовою культурної спадщини. Вони не лише зберігають народну мудрість, а й формують ідентичність громади, передаючи знання та традиції наступним поколінням. Ці жанри об'єднують людей у спільних звичаях і надихають на творчість.

Колискові

Колискові пісні села Великий Бобрик є важливою частиною культурної спадщини, що передається з покоління в покоління. Вони виконуються матерями або бабусями, коли укладають дітей спати, створюючи атмосферу спокою і безпеки. Ці пісні часто містять ніжні слова, що виражають любов і турботу. Тематика колискових пісень

- Любов до дитини Багато колискових пісень акцентують на безумовній любові матері до своєї дитини, її сподіваннях на щасливе майбутнє. Приклад фрагмента:

Спи, моя дитино,
У снах ти літаєш,
Я з тобою завжди,
Серце твоє я оберігаю.

- Природа і чарівний світ

У колискових часто згадуються природні образи, які створюють казкову атмосферу, що допомагає дитині заснути. Приклад фрагмента:

Зорі світять ясно,
Листя шепоче вітрець,

Спи, маленький янголе,

Ніч обгортає тебе.

- Обрядові елементи

Деякі колискові містять елементи обрядів, що передаються від матері до дитини, надаючи особливого значення традиціям. Приклад фрагмента:

Спи, моя малесенька,

Встигнеш ти побачити,

Як радісно цвіте

Твоя рідна земля.

Коліскові пісні села Великий Бобрик є важливою частиною родинних традицій і культури. Вони не лише заспокоюють дітей, а й передають цінності, надії та мрії батьків. Ці пісні створюють особливий зв'язок між поколіннями, формуючи у дитини відчуття любові і захисту.

Висновок

Село Великий Бобрик, з його багатою культурною спадщиною, є важливим елементом української фольклорної традиції. Через дослідження фольклорних жанрів, таких як колискові пісні, родинно-побутові пісні, малий фольклор, а також спогади про Голодомор, ми можемо глибше зрозуміти життя і переживання місцевих жителів. Збереження традицій: Фольклорні жанри, що передаються з покоління в покоління, слугують не лише способом збереження культурної ідентичності, а й формують спільноту через спільні звичаї та цінності. Спільнота і солідарність: Важливість взаємодопомоги та підтримки, особливо в тяжкі часи, підкреслюється у спогадах про Голодомор. Ці історії вчать нас цінувати людяність і солідарність, які проявляються навіть у найскладніших умовах.

Пам'ять про минуле: Спогади про Голодомор є не лише свідченням трагічних подій, а й закликом до пам'яті. Вони допомагають сучасним поколінням усвідомлювати важливість історії і вчити їх не забувати про уроки минулого. Культурний спадок: Різноманітність фольклорних жанрів, від колискових пісень до народних казок, створює унікальну картину життя села, відображаючи його характер, цінності та прагнення жителів.

Таким чином, дослідження фольклору села Великий Бобрик надає можливість зрозуміти не лише його культурну спадщину, а й глибокі емоції та переживання людей, які його населяли. Ця робота підкреслює важливість збереження і популяризації народної культури, що є невід'ємною частиною української ідентичності.

Спогади про Голодомор Голодомор 1932–1933 років залишив глибокий слід у пам'яті людей, які пережили ці страшні часи. Спогади про Голодомор в селі Великий Бобрик передаються з покоління в покоління, відзначаючи трагічність і героїзм тих, хто вижив.

1. Пам'ять про втрати Мешканці села згадують, як багато людей померло від голоду. Часто розповідають про те, як родини втрачали дітей, старших людей та навіть молодь. Люди були змушені шукати їжу в небезпечних умовах.

2. Вживання і допомога У важкі часи люди підтримували один одного, ділилися останніми запасами. Спогади містять історії про те, як сусіди ділилися хлібом, картоплею чи навіть травами, щоб вижити. Це стало символом солідарності та людяності.

3. Острах і репресії Спогади також відзначають атмосферу страху, що панувала в суспільстві. Багато людей боялися говорити про голод, оскільки це могло призвести до репресій. Згадуються випадки, коли людей заарештовували за спроби зберегти свою їжу.

4. Традиції і обряди У ті часи деякі традиції та обряди були зруйновані або забуті через брак їжі. Люди пригадують, як свята та обряди, пов'язані з урожайними сезонами, втратили своє значення.

5. Сьогоднішні спогади Сьогодні в селі проводять заходи пам'яті, де згадують жертв Голодомору. У людських спогадах живе бажання вшанувати пам'ять тих, хто не вижив, і нагадати наступним поколінням про важливість пам'ятати цю трагедію. Спогади про Голодомор в селі Великий Бобрик є важливою частиною колективної пам'яті громади. Вони нагадують про трагедію, що сталася, і підкреслюють значення солідарності та підтримки в найважчі часи. Ці спогади також є закликом до збереження історичної пам'яті для наступних поколінь.

Збирач: студентка 222 групи, факультету іноземної та слов'янської філології
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
Макаренко Олеся Олексіївна

9. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, зібрано в селі Землянка, Конотопського району, Сумської області 2024 року

Топонімічна анкета фольклорної експедиції

Область – Сумська

Район – Конотопський

Сільрада – Землянська

1. Назва села – Землянка

2. Кутки села: Новоселівка, Сахалін, Захаренівка, Ковалівка

3. Вулиці (офіційні та неофіційні назви): Першого травня, Центральна, Шкільна, Шевченка, Садова, Яблунева, Тракторна, Чкалова, Пролетарська, Огородня.

4. Назви річок: Кросна

5. Озера :

6. Ставки : без назви, біля вулиць Садова,Центральна,

7. Урочища:

8. Могили (де розташовані): центральний цвинтар по вулиці Огородня

9. Ліси -

10. Грибні та ягідні місця: по лісополосі

11. Сінокоси: лише відведені поля під сінокоси

12. Пасовища:

13. Пам'ятники: Братська могила-монумент загиблим воїнам у Другій світовій війні, пам'ятний знак загиблому воїну АТО, пам'ятний знак односельцям, які загинули під час голодомору 1946-1947.

Історія села та цікаві факти

Село, за переказами, виникло приблизно в середині XVII століття (перша згадка — з 1778 року). Достовірних історичних документів про час його виникнення та походження назви не існує.

Першими поселенцями були біженці з Правобережної України, які тікали від гніту польських поміщиків. Селилися на території села і біженці з сусідніх губерній Російської імперії. Його територія відносилася до так званої Слобідської України. У селі існує переказ, що першим поселенцем був Коршик. Ще й зараз Землянку іноді називають «Коршиків хутір».

За царювання Катерини II Землянка та декілька навколишніх сіл — Сафонове, Дич, Нечаївка, В'язове, Дуброва, Рокитне, Білоусівка, Тернівка, Ново-Леонтіївка, Попова Слобода, Грузьке, Олександрівка, Гвинтове, Дубинка — належали генералові царської армії Кирилу Черепу. Його маєток знаходився у

селі Грузькому, а в Землянці — його сина Андрія, якого тут прозвали «рябий пан», гвардії поручик, холостяк.

У Землянці Андрій Череп мав селітровий, винокурний, цегельний і шкіряний заводи. Вся земля в селі — 2 тисячі гектарів — належала Черепу. Селяни мали городи по 0,5 десятини. Після реформи 1861 року селяни одержали 775 десятин землі, або в середньому по 1,5 десятини на кожну сім'ю. У селі на той час мешкало 517 сімей. Решта землі — 1525 десятин — залишилася в користуванні поміщика.

Станом на 1862 рік у власницькій слободі Путивльського повіту Курської губернії мешкало 1192 особи (590 чоловіків та 602 жінки), налічувалось 143 подвір'їв, існував селітровий завод.

Станом на 1880 рік у колишній власницькій слободі Гружчанської волості, мешкало 1386 осіб, налічувалось 210 дворових господарств, існувала лавка.

Село зазнало геноциду українського народу, проведеного окупаційним урядом СРСР у 1923—1933 та 1946—1947 роках.

12 червня 2020 року, в ході децентралізації, Землянська сільська рада об'єднана з Дубов'язівською селищною громадою.

1. Календарно-обрядові пісні

Колядки

Записано від Швець Наталії Миколаївни

Міхєєвою Вікторією

Колядка 1

Добрий вечір тобі, пане господарю, радуйся!

Ой радуйся, земле, Син Божий народився!

Застеляйте столи, та все килимами, радуйся!

Ой радуйся, земле, Син Божий народився!

Та кладіть калачі з ярої пшениці, радуйся!
Ой радуйся, земле, Син Божий народився!
Бо прийдуть до тебе три празники в гості, радуйся!
Ой радуйся, земле, Син Божий народився!
А той перший празник – Рождество Христове, радуйся!
Ой радуйся, земле, Син Божий народився!
А той другий празник – Святого Василя, радуйся!
Ой радуйся, земле, Син Божий народився!
А той третій празник – Святе Водохреща, радуйся!
Ой радуйся, земле, Син Божий народився!
Хай святкує з нами вся наша родина, радуйся!
Ой радуйся, земле, Син Божий народився!
Вся наша родина, славна Україна, радуйся!
Ой радуйся, земле, Син Божий народився!

Колядка 2

Нова радість стала, яка не бувала,
Над вертепом зізда ясна світлом засіяла.
Де Христос родився, з Діви воплотився,
Як чоловік пеленами убого оповився.
Пастушки з ягнятком перед тим дитятком
На колінця припадають, Царя-Бога вихваляють.
– Ой ти, Царю, Царю, небесний Владарю,
Даруй літа щасливії цього дому господарю.
Даруй господарю, даруй господині,
Даруй літа щасливії нашій славіній Україні.

Щедрівки

Записано від Швець Наталії Миколаївни

Міхеєвою Вікторією

Щедрик, щедрик, щедрівочка
Засяяла в небі зірочка,
Тож прийшли до вас до хати
Всім здоров'я побажати,
Хай прекрасним буде рік,
Йшла лиш радість на поріг,
Дружньою була родина
І вся наша Україна!

Посівалка

Записано від Швець Наталії Миколаївни

Міхеєвою Вікторією

Сію, сію, засіваю,
Вашу хату не минаю,
З Новим роком йду до хати,
Щось вам маю віншувати:
Всім здоров'я неодмінно,
Щоби наша Україна
День новий стрічала в мирі,
Щоб дитячі жарти щирі
Звеселяли вашу хату,
Щоб грошей було багато.
Щоб із того й ми щось мали –
І до хліба, і до сала...

Веснянки

Записано від Швець Наталії Миколаївни

Міхеєвою Вікторією

Весна красна, що ти нам принесла?

Дівачкам па бульці, хлопчикам па дульці.

2. Родинно-обрядові пісні

Весільні

Ой ти, скриня, та дубовая,
Ой куди ти наготовлена?

Чи у ліс, чи у дібровоньку,
Чи до свекра та в комороньку?

Уже скриня та повезена,
Золотом та помережена.

Додатки

Швець Наталія Миколаївна. Народилась у 1974 році і все своє життя прожила в селі Землянка. Працювала в школі вчителем початкових класів. Має доньку. Зараз працює директором сільського клубу, де намагаються відновлювати українську культуру та традиції, проводячи різні заходи.

ВИСНОВКИ

У ході фольклорної практики я з'ясувала, що багато фольклору вже втрачено, адже в селі дуже мало людей, які його пам'ятають, а ті хто пам'ятали вже померли.

Збирач: студентка II курсу 223 групи

факультету іноземної

та слов'янської філології

Сумського державного

педагогічного університету

Міхеєва Вікторія Сергіївна

10. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, зібрані в с.Боромля

Охтирського району Сумської області 2024 року

Село має давню історію, яка сягає коренями в глибину століть. Протягом багатьох років Боромля була свідком важливих історичних подій, які формували її обличчя. Тут перепліталися різні культури та традиції, залишивши свій слід в архітектурі, побуті та звичаях місцевих жителів.

Мешканці Боромлі дбайливо зберігають свої народні традиції та звичаї. Тут святкують релігійні та народні свята, проводять різноманітні фестивалі та ярмарки.

Розповісти про те, якою була українська культура в Боромлі, погодилася одна із жителів Солоха Ганна Іллівна (1948 року народження)-вчитель початкових класів та учасниця ансамблю «Слов'янка».

Свою розповідь вона почала саме про гурт «Слов`янка», який був створений у 2000 році до 2022 (до початку повномасштабного вторгнення) . У ньому були люди різного віку, як жінки так і чоловіки. Всього налічував 20 осіб. Мета колективу: нести у масу обряди, традиції, щоб люди пам`ятали про фольклор.

«Стометрівка»-одна з традицій села. Ввечері молоді люди збиралися та ходили попід руки від пожежної частини до мосту. Кожна вулиця мала свою пісню. Згодом, цю традицію ансамбль показав на сцені-це був перший виступ.

«Найперше виступили з номером, це було якраз день села. Показали композицію, яка називалась «Стометрівка» («Вивідка» по-боромлянські). Дівчата й хлопці виходили у центр села, і ходили від річки до пожежної частини. Ходили в ту сторону, розвертались і в іншу сторону. Молоді було багато раніше в нас в селі. Кожна вулиця мала свою пісню. Тому коли ходили, то кожен співав власну» ,- згадує Ганна Іллівна.

«Слов`янка» кожного разу готувались до свят та намагались показувати щось, що було б цікаве для мешканців. Вони одягали відповідні до подій вбрання, виконували різні пісні. Найулюбленішою є «Поза лугом зелененьким».

«Кожного разу коли ми виступали на свята, ми намагались робити різні виступи. І до Дня Перемоги в нас були. Ми одягали військову форму, жінки деякі одягали білі халати, ніби медсестри. Відповідно до цього виконували пісні. Намагались шукати різні старовинні обряди. Наприклад: обряд «Як хлопця в парубки приймали», він хоч і маловідомий був, а ми його гарно та красиво тоді відтворили. Всі свята, які на той час були, ми намагались до них готуватися і виступати. І жарти були...» (Солоха Г.І.)

Головною особливістю села, можна вважати власне створену щедрівку «Летів сокіл та із Києва».

Серед традицій були і обряди. Наприклад, на Меланки 13 січня існував обряд кидання чобітка на будинок(куди носочок повернутий, туди і заміж

вийдеш).На Івана Купала 6 липня-кидання вінка в річку та на будинок(для щасливого майбутнього).На весілля-викуп нареченої або картуза,а також діління короваю. Кожен обряд супроводжувався відповідною піснею!

Ганна Іллівна розповідає : « На Купала 7 липня , плили вінки , а тоді кидали на хату . Раніше вони були із соломи. І лежали вони довго-довго , щоб життя було гарним , щоб долю свою знайшли. Головне , щоб долю ... На Меланки 13 січня , дівчата кидали чобіт через забор . Куди носочок чобіта повернеться , туди й заміж вийде ...А друге таке було, виходимо на вулицю , наганяємо або зустрічаємо якогось чоловіка , будь-кого , запитуємо як звати , так і буде звати майбутнього обранця .»

Солоха Ганна Іллівна поділилася зі мною своєю історією кохання,а саме як зустрілась із своїм чоловіком.

Ганна Іллівна розповіла з особистого життя історію: «Перед Меланками,лягаєш спати і загадуєш сон . І от я лягаю і мені сниться . Я стою біля колодязя , а поряд стоїть хлопець , який мені подобається. Він витіг воду і починає відходити в далену , а з відцїля виходе мій знайомий . Підійшов , витіг цю воду і я проснулась . Потім , згодом ми зустрілися з ним і одружилися.Раніше говорили , якщо присниться хтось , хто дістає воду поряд з тобою з колодязя , то і буде твоя доля.»

Завдяки багатовіковій історії села Боромля , його фольклор має глибокі коріння і містить у собі шари різних культурних впливів. Він представлений широким спектром жанрів: пісні (історичні, обрядові,весільні та ліричні), легенди, приказки та жарти тощо.

Ганна Іллівна згадує : «Клуба не було , тому ми показували кіно. Збиралися у селі та й сиділи спілкувалися. » Вони влаштовували вечори ,співали пісні присвячені різним святam та подіям.

Фольклорна практика подарувала мені незабутній культурний досвід , дозволивши відчутти особливості життя людей в минулому!

Боромля – це місце, де можна віднайти спокій та гармонію з природою, відчувати дух української культури та насолодитися красою рідного краю!

«Поза лугом зелененьким»

Поза лугом зелененьким,

Поза лугом зелененьким.

Брала вдова льон дрібненький,

Брала вдова льон дрібненький.

«Летів сокіл та із Києва»

Летів сокіл та із Києва.

Щедрий вечір, добрий вечір!

Добрим людям, на здоров'я!

Та й сів же він на віконечку.

Щедрий вечір, добрий вечір!

Добрим людям, на здоров'я!

«Доля козака»

Йшли з походу козаки,

Грілась шабля від руки,

А дорога впала їм додолу

Через поле, через ліс

Переможний поклик ніс -

Повертались хлопці вже додому!

Приспів:

Отака вона, така

Дивна доля козака:

То у бій вона зове,

То з походу!

А дівчина при вікні

Жде на нього ночі й дні,

Рушничками стелить

Ніжну вроду!

Відсурмилася сурма -

Ворогів уже нема,

Материнським словом пахне гречка.

Їхать треба день чи п'ять?

Коні дзвінко тупотять -

Рідна хата зовсім недалечко!

Славні хлопці-козаки

Показали міць таки,

Не схилили голову в знемозі!

Завиднілося село -

Прояснилося чоло -

Зустрічайте, мамо, на порозі!

«Ой, зятю хороший»

Ой, зятю хороший,

Ой, зятю хороший,

Клади сотню грошей

Сотню не положиш,

Сестри ти не возьмеш.

«А я чорнява гриби збирала»

А я чорнява, молода, кудрява,

Цілу ніч не спала,

Бо гриби збирала.

«Ой на горі цигани....»

Ой на горі цигани стояли. (2)

Приспів:

Стояла, думала циганочка молода, (2)

Циганочка молода.

Один циган не п'є, не гуляє. (2)

Приспів.

Він циганку собі вибирає. (2)

Приспів.

Ой, циганко, яке в тебе горе? (2)

Збирачка: студентка 222 групи

Факультет іноземної та слов'янської філології

Сумського державного педагогічного університету

Баглик Юлія Сергіївна

11. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, с. Липова Долина,
Сумської області

Топонімічна анкета фольклорної експедиції

Область: Сумська Район: Роменський

Територіальна громада: Липоводолинська селищна громада

1. Назва селища: Липова Долина А. Офіційна: Липова Долина Б.

Неофіційна(розмовна) : Лд, Липка, Липова . Стара (давніша): Липова Долина Г.

Нова: Липова Долина

2. Найближчі хутори: Панасівка

3. Майдани:

4. Кутки селища: Шляхова, Поділ, Бойківка, Лящунівка

5. Вулиці (офіційні і не офіційні назви): Вулиці: вул. 1-го Травня, вул. 2-й Бойківської, вул. 8-го Березня, вул. Бесарабка, вул. Благовіщенська, вул. Богдана Хмельницького, вул. Богуна, вул. Бойківська, вул. Вишнева, вул. Гагаріна, вул. Горького, вул. Дмитра Сулими, вул. Загорянка, вул. Зелена, вул. Каті Зеленко, вул. Ковпака, вул. Короленка, вул. Коцюбинського, вул. Лермонтова, вул. Лесі Українки, вул. Лікарняна, вул. Лісова, вул. Миру, вул. Молодіжна, вул. Набережна, вул. Некрасова, вул. Новіченка, вул. Оболонська, вул. Онацького, вул. Покровська, вул. Полтавська, вул. Польова, вул. Пушкіна, вул. Роменська,

вул. Русанівська, вул. Садова, вул. Спортивна, вул. Ставкова, вул. Степова, вул. Суворова, вул. Тиріна, вул. Троїцька, вул. Шевченка, вул. Щепкіна, вул. Яблунева. Провулки: пров. 1-й Благовіщенський, пров. 1-й Бойківської, пров. 1-й Лікарняної, пров. 1-й Оболонської, пров. 1-й Роменської, пров. 1-й Русанівський, пров. 1-й Щепкіна, пров. 2-й Благовіщенської, пров. 2-й Лікарняної, пров. 2-й Оболонської, пров. 2-й Роменської, пров. 3-й Роменської, пров. 4-й Роменської.

6. Назви річок:Хорол

7. Джерела,криниці :

8. Канали(канави) :

9. Озера:

10. Болота:

11. Торфовища:

12. Сухі річища:

13. Мокрі балки:

14: Ставки: Топлено, Івашків

15. Переправи, броди, греблі:

16: Підводні скелі:

17. Дороги,биті шляхи,старі шляхи:

18. Урочища:

19.Могили:

20.Горби:

21.Яри,долини:

22. Балки:

23. Ліси: Івашків ліс , ліс Березняк, Буймирів ліс

24. Грибні та ягідні місця: ліс Березняк , Буймирів ліс

25. Сінокоси:

26. Пасовища:

27. Поля: Липоводолинські поля

Прізвища та прізвиська людей

Найпоширеніші прізвище: Самійлик, Лящевський, Семелітин,Ткаченко

Найпоширеніші прізвиська та їх мотиви : Краянські (ті,що живуть з краю) ,

Горянка (живуть на горі)

Прізвище, імя та по батькові складача анкети - Юрченко Карина Олександрівна

Селище Липова Долина

Загальні відомості про селище Липова Долина

Липова Долина- селище, у Роменському районі Сумської області України. Адміністративний центр Липоводолинської селищної громади. Селище міського типу Липова Долина розташоване на березі річки Хорол в місці впадання в неї річки Безіменної, вище за течією на відстані 3 км розміщене село Панасівка, нижче за течією на відстані 3,5 км розташоване село Русанівка. Через селище проходять автомобільні дороги Липова Долина виникла у першій половині XVII ст. Назва її походить від річки Липівки. У цей час село належало одному з найбільших магнатів Я. Вишневецькому. У 1647 році тут налічувалося 150 дворів. Жителі зазнавали тяжкого соціального й національного гноблення. Але це лише одна з версій походження назви. Одні пов'язують її з липами, яких дійсно багато росте у Липовій Долині. Історія селища Липова Долина Населення на території нашого краю з'явилося близько 15 тисяч років тому. Lipowe" (Липов

Перші згадки про поселення на місці сучасної Липової Долини сягають кінця XVI – початку XVII століття, часів козацької колонізації.

Перша документальна згадка про село датується 1647 роком і міститься в книзі французького мандрівника Гійома Левассера де Боплана "Опис України". На карті, доданій до книги, чітко позначено поселення "а) у верхів'ї річки Хорол. У 1647 році Липова Долина була досить великим селом, що нараховувало близько 150 дворів. З огляду на те, що в середньому в кожній родині проживало 5-6 осіб, загальна кількість населення села могла сягати 800-900 людей. Більшість мешканців Липової Долини були нащадками сіверян, які заселяли ці землі ще з кінця першого тисячоліття. Це свідчить про давню історію поселення. Варто зазначити, що у володіннях князів Вишневецьких, нащадків Рюриковичів, у першій половині XVII століття було 134822 господарства, серед яких була й Липова Долина. Сліди численних воєнних дій, що відбувалися на території сучасної Липової Долини, можна простежити і донині у вигляді стародавніх поховань. У другій половині XVIII століття, внаслідок політичних змін, село перейшло у власність гетьмана Кирила Розумовського.

Таким чином, Липова Долина стала частиною Гадяцького полку, хоча значення козацького самоврядування поступово зменшувалося під тиском російської імперії. 1923 рік став переломним для Липової Долини.

Голодомор 1932-1933 років став трагедією для села, забравши життя багатьох людей, незважаючи на наявність великих запасів зерна.

У Капустинській "Просвіті" навіть був свій струнний оркестр. Однак, незважаючи на ентузіазм і творчі пориви

Легенда про Липову Долину (розповідають жителі села)

Існує легенда, що назва села з'явилась після поразки під Полтавою розлючений Карл XII, прагнучи помститися Петру I, призначив йому зустріч у

глухому лісі. Місце для зустрічі було обрано навмисно: безлюдне, оточене лісами та водоймами, воно мало символізувати пастку, в яку мав потрапити російський цар. Проте Петро I так і не з'явився на зустріч, що ще більше розлютило шведського короля. Довго чекаючи марно, Карл XII в гніві вигукнув: "Это липовая долина, лживая!" Ці слова, сказані в пориві гніву, стали пророчими. Згодом це безіменне урочище почало називатися Липовою Долиною, а фраза Карла XII стала легендою, що передавалася з покоління в покоління.

Крім легенди про Карла XII, також існує кілька інших думок про походження назви "Липова Долина". Одні вважають, що вона пов'язана з великою кількістю лип, які ростуть у селі, інші – з річкою Липівкою.

Весілля Раніше в Липовій Долині У суботу ходила молода з старшою дружкою до людей і запрошували усіх. Молода була гарно вдягнена, віночок весільний на голові, білий корсет, довга розкішна юбка і гарно заплетене волосся. Через 15 хвилин за ними йшла до людей сваха з двома перев'язаними стрічками, та розмальованими палицями, та запрошувала молоденьких дівчат стати дружками. Далі, коли усіх запросили, то сваха перекидає палицю через хату, якщо перекине-житимуть молодята разом, якщо ж ні - не будуть. У неділю ж наречений приїздить на конях, яким пов'язали дзвіночки та квіточки на шию, до нареченої додому. На вході зустрічають молоді парубки і потребують викуп, або ж не впускають у хату. В хаті, біля нареченої сидять маленькі братики й сестрички, і також підпускають до коханої, тільки якщо дасть викуп. Після цього наречений забирає молоду до себе додому. Також перед тим, як наречена покидає дім то мати дає нареченому та доньці хліб, і загортає у хустки. А як наречена приходить до свекрухи то каже "даю вам хлібину, а ви мене прийміть за дитину". У понеділок батьки молодої приносять в дім до молодого "снідять", а батьки молодого, в свою чергу, наряджають або наречену або іншу дівчину в закритий одяг і замотують простирадлом, і кажуть "Ну що, ваша це наречена чи ні" і батьки відгадують

Цікаві назви вулиць

Раніше в Липовій Долині була вулиця “Різана”, теперішня Роменська. Походження її невідомо і досі. Але є припущення, яке розповів мій дідусь, чому ж саме її так назвали. Нащадки Павла Скоропадського, які тікали з росії в період української революції, жили поряд у іншому селі- Колядинець. Майже кожен день чули з Липової Долини звуки гарматів, пострілів, вибухів, якраз у ті часи були бойові дії у нашому селі, і цілком можливо, що саме через ці події, вулицю назвали “різана”, бо була досить небезпечною.

Церкви Липової Долини в ті часи Раніше у Липовій Долині було 2 церкви. Це дерев’яна Благовіщенська та кам’яна холодна Троїцька. Не відомо точна дата їх побудування. Але Благовіщенська церква була діючою в 1744 (про це було підтвердження у одному з Євангеліє, яке було друковане у Києві) Вона також була перебудована у 1755 році, бо її раніше скасували за ветхістю. Друга-Троїцька була 3 рази перебудована. Приблизно в 1704 році почала працювати. Згодом вона була перебудована в 1755, куплена була у Червоній Луці. І втретє її перебудували у 1846. В ній також зберігалось Євангеліє Московської друкарні 1758 року, обтягнуте червоним бархатом, в мідній оправі з надписом: «Пожертвовано запорожск. козакамъ Вас. Бухтеемъ 1763 г.».

Голодомор В страшні часи голодомору майже не було їжі, були жінки, які помирали від того, що наїлись зелених черешнь, які тільки починали спіти. Моя прапрабабуся в ті часи виїхала до іншого міста поряд. Вона була одна з 2-ма синами. (16 та 10 рочків) Виїзджали зі знайомими, у яких були діти дорослі. Підходили до голови колгоспу, щоб просити жити, але не хотів він брати їх до себе, бо діти ще маленькі, допомагати не зможуть, для них не було вигоди. погодилися поселити їх біля курника, але попередили, коли почнуть нестись, щоб вони вже там не жили. Бабуся не одразу сказала, як кури почали нестись, та якийсь час вони мали змогу брати яйця, щоб хоч якось прожити. Кожного вечора бабуся ходила до людей і просила бодай кусочок їжі, бо дітей потрібно було нагодувати. На щастя, були люди, які допомогли вижити моїй бабусі та її родині.

Додатки

Павленко Ганна Гаврилівна Народилась у 1956 році в Липовій Долині. Все життя живе та працювала у селищі.

Висновки

Проводячи фольклорну практику, я визначила, що в ті часи, в селищі Липова Долина було не багато письменників, твори яких, збереглись до нашого часу. В ті часи була церковна та релігійна діяльність. Були різні культурні товариства. Хоч наш край не був багатий на письменну та культурну діяльність, але деякі згадки про це залишились, і я змогла їх дослідити.

Збирач: студентка 223 групи, факультету іноземної та слов'янської філології
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
Юрченко Карина Олександрівна

12. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, зібрані в с. Головашівка, Сумського району, Сумської області

I. Історія села

Головашівка — село в Україні, у Степанівській селищній громаді Сумського району Сумської області. Населення становить 413 осіб.

Село Головашівка знаходиться за 2,5 км від лівого берега річки Сумка. На відстані до 1,5 км розташовані села Глиняне і Степаненкове. Селом протікає річка Головашівка, ліва притока Сумки. Поруч проходять автомобільна дорога і залізниця, станція Головашівка.

Середина XVII ст. – період масового переселення українців із зайнятого поляками Правобережжя на землі вільного Дикого поля і залюднення Слобожанщини. Цей край тривалий час був занедбаним і знелюднілим. Він став своєрідним кордоном між Московією й татарами. У 1658 році створено Сумський слобідський козацький полк на чолі з Г. Кондратьєвим.

Переселенці зобов'язувалися відбувати військову службу. За це вони отримували право займанщини - привласнювати собі стільки землі, лісу, сінокосів, скільки могли обробити. Зайнята земля і господарські промисли не обкладалися податком. Разом із заможними козаками обов'язково переселялися й бідні селянські сім'ї, які займалися землеробством.

Історія села достеменно невідома, тому ні дати ні способу заснування вказати не можна. Проте зафіксовано, що село постраждало внаслідок Геноциду-Голодомору, проведеного урядом ССРСР 1932-1933. У селі орудувала банда із 45 чоловік, яку очолювали комуністи.

12 червня 2020 року, село увійшло до складу Степанівської селищної громади. 19 липня 2020 року, в результаті адміністративно-територіальної реформи та ліквідації Сумського району(1923—2020), увійшло до складу новоутвореного Сумського району.

II. Знавці фольклорних творів

Попри те, що село наразі не є густонаселеним, вдалось отримати інформацію про фольклорні елементи з уст двох уродженців Головашівки. Подружжя Левченків наразі проживають у місті Суми. Проте дитинство та більшу частину життя вони провели на теренах Головашівки.

Паспорт носія 1 Левченко Володимир Степанович (прізвисько Лев) 03.009.1939 р., футболіст, механік залізничного обладнання.

Паспорт носія 2: Левченко Галина Андріївна (дівооче прізвище – Петренко)

10.08. 1946 р., лаборант на зерносховищі.

III. Спогади Володимира Левченка

Володимир Степанович Левченко (1939) часто згадує й досі одну народну пісню:

«Їхали козаки із Дону додому,
Підманули Галю – забрали з собою.
Ой ти, Галю, Галю молодая,
Підманули Галю – забрали з собою.
"Поїдемо з нами, з нами, козаками,
Лучче тобі буде, як в рідної мами!
Ой ти, Галю, Галю молодая,
Лучче тобі буде, як в рідної мами!"
Везли, везли Галю темними лісами,
Прив'язали Галю до сосни косами.
Ой ти, Галю, Галю молодая,
Прив'язали Галю до сосни косами.
Розбрелись по лісу, назбирали хмизу,
Підпалили сосну од гори до низу.
Ой ти, Галю, Галю молодая,
Підпалили сосну од гори до низу.

Горить сосна, горить і палає,
Кричить Галя криком, кричить-промовляє.
Ой ти, Галю, Галю молодая,
Кричить Галя криком, кричить-промовляє:
"Ой хто в лісі чує, нехай той рятує,
Ой хто дочок має, нехай навчає!"
Ой ти, Галю, Галю молодая,
Ой хто дочок має, нехай навчає.
"А хто дочок має, нехай навчає –
Темненької ночі гулять не пускає".
Ой ти, Галю, Галю молодая,
Темненької ночі гулять не пускає.
Обізвався козак: "Я в полі ночую,
Я твій голосочок здалека почую.
Ой ти, Галю, Галю молодая,
Я твій голосочок здалека почую".
Обізвався козак: "Я в полі пахаю,
Я твій голосочок здалека пізнаю.
Ой ти, Галю, Галю молодая,
Я твій голосочок здалека пізнаю".»

“Їхали козаки”- українська народна пісня про взаємодію козаків з однією сільською дівчиною Галею. У моєму дитинстві, коли я з дідом Володимиром розпалювала багаття, він жартома розповідав вірш:

«– Я ж тебе, Галю, не лаю,
Я ж тебе, Галю, питаю:
Ой чи були гості, які були гості
У моєму домі без мене?
– Був Омелько із села,
А Оверко з хутора,
А ще був Михайло, милий шкандибайло,

Був у мене, молодії, з города.

– Я ж тебе, Галю, не лаю,

Я ж тебе, Галю, питаю:

Ой що їли гості, а що їли гості

У моєму домі без мене?

– Їв Омелько гусака,

А Оверко – індика,

А що той Михайло, милий шкандибайло,

З’їв у мене, молодії, голуба.

– Я ж тебе, Галю, не лаю,

Я ж тебе, Галю, питаю:

А що пили гості, ой що пили гості

У моєму домі без мене?

– Пив Омелько горілку,

А Оверко – наливку,

А що той Михайло, милий шкандибайло,

Пив у мене, молодії, самогон.

– Я ж тебе, Галю, не лаю,

Я ж тебе, Галю, питаю:

Ой де спали гості, а де спали гості

У моєму домі без мене?

– Спав Омелько за столом,

А Оверко під столом,

А що той Михайло, милий шкандибайло,

Спав у мене, молодії, під боком.»

А це, як виявилось, був не вірш, а народна пісня “Я ж тебе, Галю, не лаю...”

IV. Фольклор з вуст Галини Левченко. Володимир Степанович часто згадує ім’я Галя, то це не дарма. Його дружина, Галина Андріївна Левченко(1946), дуже любить такий прояв уваги від свого чоловіка.

Бабуся Галя на питання про фольклор згадує дитячу колискову, яку їй співала мати, та яку вона згодом наспівувала власним донькам:

«Ой спи, дитя, в колисоньці,
Як горошок в билиноньці.
Буде вітрець повівати
Та й горошком колихати.
Як горошок загуркоче,
А Галюня спатки хоче.
А горошок як загримить,
Галюнечку нашу приспить.»

У цій народній колисковій замість імені Галюня, вона почергово співала імена Оленка та Юленька.

Весілля тогочас справляли гучно, запрошуючи всіх односельчан. Галина вже достеменно не пам'ятає всіх гостей, проте вона згадала пісню, яку вона співала разом з бабами під час обряду зняття фати:

«Горіла сосна, палала,
Під нею дівка стояла.
Під нею дівка стояла,
Русяву косу чесала.

– Ой коси, коси ви мої,
Довго служили ви мені.
Більше служить не будете,
Під білий вельон підете.

Під білий вельон, під хустку,
Більш не підете за дружку.
Під білий вельон з кінцями,
Більш не підете з хлопцями.

Горіла сосна, смерека,
Сподобавсь хлопець здалека.
Сподобавсь хлопець та й навік,
Тепер вже він мій чоловік.»

«Горіла сосна, палала» — українська народна весільна пісня, частина обрядів традиційного українського весілля, одна з найпоширеніших пісень сучасного весільного репертуару.

V. Жанри усної народної творчості

Фольклор — це дорогоцінне художнє надбання народу, витвір його поетичної душі, котрі необхідно знати й цінувати. Твори усної народної творчості втілюють колективний життєвий досвід, ідеали, прагнення, риси характеру та традиції різних народів. Це своєрідне духовне послання від наших далеких предків до нас.

1) Лічилки — невеликі віршовані твори, якими визначаються роль і місце у грі кожного з її учасників. Лічилка — жанр дитячого фольклору. Одну з таких згадував Володимир Степанович:

“Стоїть верба над потоком,

Похилилась трохи боком,

Похилилась до води.

Ти лови”

У той час дитинство грало зовсім іншими барвами. Діти не мали телефонів, телевізорів чи інших засобів пізнання світу. Все відбувалось завдяки контакту з природою. Зранку до вечора – праця на землі, опісля – час із друзями. Тож не дивно, що на думку Володимира Левченка спали саме лічилки:

«— Де стоїш?

— На камені.

— *Що п'єш?*

— *Квас.*

— *Ану злови нас!»*

...

«Раз, два, три, чотири, п'ять!

Вийшов зайчик погулять.

Як нам бути, що робити?

Треба зайчика зловити.

Будем знову рахувати:

Раз, два, три, чотири, п'ять.

Зараз я іду шукать!»

2) Жниварські пісні — музично-поетичні твори, що оспівують початок, хід та завершення жнив. Їх співали переважно жіночі гурти або окремі виконавці одноголосно без інструментного супроводу.

Як зазначалося раніше, праця на землі – найголовніше ремесло для мешканців села. Тож не дивно, що Галина Андріївна згадує саме календарно-обрядові пісні осіннього циклу. Жниварські пісні за обставинами виконання поділяються на три групи:

- **зажинкові**, що виконуються під час зажинання першого снопа;
- **жнивні** — виконуються найчастіше під час ходьби в поле, повернення з нього й на перепочинку;
- **обжинкові** — оспівують ритуал зжинання останнього снопа.

Галина Левченко згадує:

«Ой чий ж то та женчики жнуть,

Ой кому то їстоньки та неньки несуть?»

Ой на тій же ниві вже копи стоять,
Сватай мене, серце, буду панувать.»

...

«— Перепілонько мала,

Де будеш зимувала?

Ми пшеницю вижнемо,

Тебе виженемо.

— А літом під копою,

А зимою під скиртою.»

Висновок

Фольклорна практика – невід’ємна частина філологічних досліджень. В умовах війни завдання дослідження не можуть бути виконані досконало. Проте нам вдалось дослідити невелику частину усної народної творчості села.

Головашівка – місце, звідки походить одна з гілок мого родинного дерева. Хоч село не має багатої історії, а питання походження назви та її витоків досі залишаються відкритими – це батьківщина мого діда та єдина згадка про той рід. Наразі Головашівка – це маленьке та майже самотнє село. Тож, дуже важливо пам’ятати фольклор та нести традиції крізь роки, щоб не втратити багаторічну пам’ять багатьох поколінь.

Збирач: студентка ІІ курсу 222 групи

факультету іноземної

та слов’янської філології

Сумського державного

педагогічного університету

13. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, зібрано в селі Луциківка,
Сумського району, Сумської області 2024 року

Топонімічна анкета фольклорної експедиції

Область – Сумська

Район – був Білопільський, але з 2021 року Сумський

Селищна рада – Миколаївська

Громада – Миколаївська селищна громада Сумського (Білопільського) району

1. Назва села – Луциківка

2. Кутки села: Говтва, Вигін, Слобода, Холодна гора, Одірванка, Бурти,
Глиняне, Сахалін, Остапівщина

3. Вулиці (офіційні та неофіційні назви): Шкільна, Набережна, Центральна,
Вигін, Лугова, Новоселівка, Анатолія Мусієнка, Слобода

4. Назви річок: Сула

5. Ставки: Сахалін, Посадка, Березки

6. Могили (де розташовані): цвинтар по вулиці Вигін та вулиці Слобода; могила
О.К. Булатовича поруч з каплицею трьох Антоніїв

7. Ліси. Частини лісу: мішаний лісок наприкінці вулиці Шкільна

8. Грибні та ягідні місця: яблуневий сад, ярки

Прізвища та прізвиська людей

1. Найпоширеніші прізвища села: Мусієнко, Великород, Швачич, Басенко,
Несторенко.

2. Найпоширеніші прізвиська та їх мотиви: Швачич (діди-прадіди займалися шиттям), Мусієнко (прадід був Мусій).

Історія села та цікаві факти

Село Луциківка - маленька часточка моєї великої держави, що зветься Україна. Цей край для мене найкращий, найрідніший, найкрасивіший.

Назва села. Насправді походження назви села достеменно невідоме. Дехто із старожилів припускає, що, можливо, першим поселенцем був чоловік на ймення «Луцик» чи «Луц», звідси й назва. Інші ж джерела вказують, що слово «Луциківка» зустрічається аж на Івано-Франківщині. Згідно з цією версією вважається, що назву принесли сюди переселенці із заходу України.

Основні відомості. Село Луциківка розташоване на березі річки Сула. Цікаво, що всі вулиці розташовані паралельно Сулі. Мабуть, це збереглося з часів перших поселень. Село входить до складу Миколаївської ОТГ. Село розташоване за 41 км від обласного центру – міста Суми. Площа населеного пункту 203 га. День села святкується 14 жовтня за старим стилем, а 1 жовтня – за новим. Його відзначають на свято Покрови Пресвятої Богородиці.

Історія. Звісно, сказати точну дату заснування тяжко. Перша писемна згадка датована 1700 роком, коли в переліку сіл, «основаных ранее, когда — неизвестно», у яких були освячені церкви, згадується і «Луциковка при Суле». Оскільки церква не могла вирости на пустому місці, логічно зробити висновок, що до 1700 року село вже існувало, більше того, було досить численним та заможним, аби мати змогу зібрати кошти на побудову церкви. Кількість жителів села поступово зростає, і вже 1732 року в селі було 52 двори. Будинків 142, жителів — 471, переважно — «черкас» — 452 чоловік. Того ж року в селі відкривається школа, де навчається 3 учні. Луциківка входить до Межиріцького повіту. Населення займалось переважно землеробством. За переказами, у селі були як млини-вітряки, так і водяний млин, та ще виробництво селітри з гною.

До речі, одна з вулиць тому і називалася – Бурти, бо там лежали бурти гною. Щодо інших назв вулиць..

Раїса Іванівна Калюжна розповідає: *«Лугова називалася так, бо був в городах луг. Одірванка, мов окремо од села, так його й призивали Одірванка. Улиця Вигін в один ряд, а перед дворами як пасовище, того так і називається. Глиняне звалось так, бо глину коло їх брали мазать. На одній вулиці жили тільки одні брати й сестри, їх призивали “останцями” і назвали цю улицю Остапівщина.*

За часів встановлення на Слобожанщині кріпаччини Луциківка переходить у власність Івану Онуфрійовичу Курису. 1795 року першими поселенцями нових земель стали 53 чоловіки — луциківці, яких Іван Онуфрійович привіз з свого маєтку. В степу і на схилі гори був висаджений ліс, розбитий парк, нову садибу названо було Покровське, на честь церкви Покрова Пресвятої Богородиці. Згодом назва стала подвоєною — Покровське — Курисово. З 1835 по 1850 рік в Покровське було переселено ще 140 наших земляків. Звісно, їхнього бажання ніхто не питав... Іван Онуфрійович одружився з Уляною Іванівною Ханенко.

Вона походила із знатного гетьманського роду. Мав трьох синів, один з яких — Платон Іванович, успадкував Луциківку. А Покровське — Курисове дісталось середньому сину — Іраклію, який розбудував маєток та добудував розпочатий батьком замок в «мавританському стилі». Платон Іванович та Єлизавета Львівна Куриси на 1843 рік володіли близько 4 тисячами десятин землі, мали «дворових людей» — 57 чоловік та 83 селянських дворів, яких жило 679 чоловік селян. Куриси були досить багатими людьми в Лебединському повіті, мали облаштовану садибу, великий будинок. Платон Іванович зібрав чималу бібліотеку, любив там проводити час за читанням, а щоб ніхто не заважав, читав переважно вночі, вдень же подовгу спав. Господарством займалась Єлизавета Львівна, у повіті вона користувалась неабияким авторитетом.

Родина Курисів власних дітей не мала, вони вдовчили свою 12-річну племінницю Євгенію, коли та стала сиротою. Пізніше Євгенію видають заміж за генерал-майора Ксаверія Вікентійовича Булатовича, полк якого стояв у місті Лебедин. В шлюбі з Ксаверієм Булатовичем, що отримав чин генерал-майора, вона мала трьох дітей: двох дочок та сина Олександра. Саме він пізніше прославить Луциківку. Це розглянемо дещо пізніше. Коли помирає батько Олександра, у 1870-х роках Євгенія повертається до рідної Луциківки. Після смерті Курисів Євгенія Булатович успадкувала їх маєток. Жінка була крутого норову, у селі й досі живуть спогади про «Булатовшу». Життя її завершилось трагічно на початку 20-х: колись власниця великого маєтку вмерла з голоду у власній кімнаті...

Село постраждало внаслідок геноциду українського народу у 1923—1933 та 1946—1947 роках.

Сула – річка мого рідного краю

Сула – ліва притока Дніпра. Довжина – 363 км. Бере початок на південно-західних схилах Середньоруської височини біля с. Сула, далі протікає Придніпровською низовиною. Омиваючи береги с. Луциківки, вище за течією примикає до с. Марківка, нижче за течією розташоване с. Сульське. Річка спершу тече на захід, згодом повертає на південний захід і південь, у пригирловій частині тече на південь. Впадає до Дніпра.

Про нашу річку складені поетичні легенди. Одна із них розповідає ніби на дні річки знаходиться затоплене шведами золото й інші скарби, які вони, тікаючи, не змогли вивезти з собою. Німці бралися за очищення русла річки безкоштовно, але з умовою, що все знайдене на дні залишиться їм. Віддавна жителі Луциківки прали білизну, ловили рибу, купалися в водах річки Сули. (Рис. 1) Це був чи не найменший вплив людини на річку, коли вона була ще повноводною. Проте, як тільки русло штучно змінили, Сула стала болотистою. (Рис.2) Рис.3 у додатках свідчить про те, що колись річка була повноводною.

Навіть недалеко від берега вода сягала майже по пояс. Це фото з сімейного архіву жителів нашого села .

Рис. 4-6 з сімейного архіву родини Котницьких. На фото ми бачимо ,що в річці було багато риби, яку не забороняли вудити. Також біля річки був облаштований пляж, де купалася і розважалася молодь. Береги річки з`єднував дерев`яний місточок. (Рис.7) Це фото з особистого архіву моєї родини, адже на ньому зображений мій дідусь.

Вишивання як домашній промисел селян

Записано від Калюжної Раїси Іванівни

Зливко Єлізаветою, 3 вересня

– Раніше усі люди зацікавлювалися вишивкою. Вишивали рушники там, скатерті, простині, вишивали... Так же як заміж ішли, обов`язково були ж вишивки. І кожна дівчина вишивала собі рушники на свадьбу. Такі обряди були. Люди любили вишивать. Дівчата збиралися на посиденьки, збиралися жінки окремо, дівчата окремо. І кожна сиділа й вишивала. То раніше по клубах ходили, в кіно. Зараз вже телевізори. А раніше сходилися... хлопці – ті в карти гуляли, а дівчата вишивали.

У додатках на рис. 8 зображено вишивки того часу. Також на рис.9 можна побачити той рушник, що вишила бабуся на моє весілля. Сорочку для нареченого теж вишивала вона. Це ручна робота. (Рис. 10)

Храм Покрови Пресвятої Богородиці у Луциківці

Церкву Покрови Пресвятої Богородиці в Луциківці було збудовано 1700 року. Підтвердження цьому знаходимо в «Історичній хронології Харківської губернії» К.П.Щелокова, виданій в Харкові 1882 року. У переліку сіл, «основаних хотя и ранее, но когда – неизвестно», в яких побудовані храми, згадуються і «Луциковка при Суле» та церква Покрова.

У «Історико-статистичному описі Харківської єпархії» Святителя Філарета (Д.Г. Гумілевського) є дані щодо кількості прихожан у церкві у різні роки. Чисельність коливалася від 457 осіб чоловічої статі та 437 жіночої в 1730 році до 1018 чоловічої статі та 985 жіночої в 1810 році. На початок ХХ ст. храм мав близько 1500 прихожан. За історію свого існування дерев'яний храм неодноразово горів. Його відбудовували, перебудовували коштом благодійників. Так, Феодосій Кузьмич Яцина відбудував церкву після пожежі 1778 року, Іван Онуфрійович Курис перебудував в 1832 р. «Харківські календарі» зберегли для нас імена священників. З 1874 понад 30 років настоятелем храму був Петро Новицький, в бурхливому 1917 - Василь Огінський. В 1913-1919 роках участь у богослужіннях брав ієросхимонах Антоній (О.Булатович). У часи «войовничого атеїзму» 20 років ХХ ст. церкву було частково зруйновано, майно розграбовано, документи спалено (в тому числі й архів О.Булатовича, переданий до церкви після його загибелі). У 1962 році, вже під час «хрущовської» боротьби з релігією, храм було остаточно зруйновано. Пагорб, на якому він стояв, церковне кладовище з похованнями священників та склепами поміщиків Курисів – усе потрапило під ніж бульдозера. На жаль, жодних фотографічних зображень церкви не збереглося. Місцеві жителі згадували її як простору, світлу й теплу. Про зовнішній вигляд храму до 1962 року можна мати уявлення з картини.

Мальовнича Луциківка: Олександр Булатович

Період життя Олександра Булатовича в Луциківці майже невідомий широкому загалу. Хоча з 49 прожитих років більш як третину він провів у цьому селі. Ім'я Олександра Булатовича стоїть поруч з іменами найвідоміших дослідників Африки. Він був першим європейцем, що ступив на землю батьківщини кави і пройшов її з кінця до краю. Ще досі ми можемо користуватися картами Ефіопії, вперше зробленими відважним мандрівником. Сучасники високо цінують відкриття Булатовича. Його заслуги перед наукою беззаперечні.

Г. Хворостенко писав про малого Сашка : *« Задумливий, мрійливий хлопчина подовгу блукав околицями рідного села, потім повертався у маєток*

своєї матері – поміщиці, аби віддатися ще одному улюбленому заняттю: читанню пригодницької літератури. Перед очима підлітка намальовувалися далекі землі і краї, й манили до себе вдалину з цієї невеличкої Луциківки. І хто міг би тоді передбачити, що життя цього хлопчини буде багате на круті повороти й несподіванки, його життєпис нагадуватиме захоплюючий пригодницький роман, гідний і пера Майн Ріда, яким зачитувався О.Булатович в дитинстві».

Отець Антоній стає одним із найосвіченіших представників духовенства, займає високий церковний сан – ієросхимонах. Різні виклики були в житті Олександра, проте зрештою він повертається до Луциківки.

Олександр Ксаверійович Булатович живе скромно, самотньо... Працює в саду, ходить на могилу матері. Отець Антоній за допомогою селян вирощує овочі, птицю, для себе та на продаж, на ці вельми скромні доходи живе. Продовжує публікувати ім'яславські твори. Старожили розповідають, що отець Антоній мав гарний голос, співав на службі в місцевій церкві. Коли служба була за його участю, церква завжди була заповнена. Грудневої ночі 1919 року в своїй келії отець Антоній був вбитий. Його вбили пострілом у спину. До того ж, цінності не зникли... Вбивця не був грабіжником і, ймовірно, виконував чиесь завдання. Таємниця його загибелі до цього часу остаточно не розгадана. Можливо, боялися впливу, а впливати на людей отець Антоній вмів...

Поховали видатного дослідника на сільському цвинтарі в Луциківці. До 2002 року про його місце поховання достеменно ніхто не знав. Восени 2002 року місцеві краєзнавці та служителі церкви знайшли його місце поховання і перепоховали останки на тому місці, де раніше стояла його каплиця і де його вбили. 23 серпня 2009 року на могилі встановлено і урочисто відкрито гранітний хрест, приїжджали відомі краєзнавці та гості з Ефіопії.(Рис.13)

Невеличке село Луциківка зачаровує... Можливо, якби не такі чудові краєвиди, то Булатович і не став би мандрівником-дослідником, адже саме з Луциківки він починав... Людина-легенда Олександр Ксаверійович Булатович

знайшов собі притулок на клаптику рідної землі. Шануймо, пам'ятаймо та відроджуймо історію та культуру Сумщини!

Весільна обрядовість ХХ століття

Це зараз весілля дуже часто є святом лише для двох, а от у наших бабусь-дідухів весілля було сповнене різноманітними традиціями і обрядами. У Луциківці теж притримувалися традиційних українських весіль.

Раїса Іванівна Калюжна оповідає про своє весілля в 1965 році:

- *Свадьба починалася зі сватання дівчини. Приходили батьки із своїми родичами, із женихом до батьків невести на сватання. Призначали дату свадьбы і раніше свадьбу починали з четверга. Вечором приходили до нареченого його друзі. Їх називали дружки, бояри. Приносили зроблені своїми руками із бомаги різні цвіти. Потім були наламани гілочки з ялинки. На ці гілочки прикріплювали ці віночки і получилось в них так як такі букетики. Цими букетиками... Раніше ж кіньми гуляли свадьбу. Були дуги в коней над головами. І от ці дуги обмотували такими красивими поясами, прикріплювали ці гілочки з цвітами, спеціальні дзвоночки і получалося дуже красиво. Ці дзвоночки держали спеціально для свадьбы. Коли молодий їхав, воно дзвонило. І свадьбы тоді гуляли не на машинах же, а оце ж з кіньми була свадьба... У цей день у нареченої збиралися її подружки, вони готовили вінок. Спеціально робили вінки з парафіну, такі бубончики з парафіну, а тоді там такі дрібненькі цвіточки отуди прикрашали, багато тоді дуже собирали намисто. Намисто тоді було таке, як оце іграшки йолочні, таке тоді було намисто. Ну, оце ж такі подружки, як ми зараз називаємо, тоді дружки називали дівчат, шивали різнокольорові ленти, все це приміряли до нареченої і готовили все. У п'ятницю наречена їхала кіньми, а зимою якщо була зима, то саньми, а як літом, то возом, приглашать на свадьбу родичів, які живуть далеко, у других селах. Коні були красиво наряджені, дуга була в цвітах і дзвіночках. Разом з нею був візник, який керував цими кіньми, і її старша дружка, так називали її, вона*

була на всю свадьбу. І оце дзвіночки дзвеніли, гармошка грала, всі люди виходили ж, провозжали невесту, молоду... Молодою тоді називали, а не невестою. Коли їхали, то було ж дуже чутно. Дзвіночки ті дзвеніли і було дуже чутно. В суботу знов була наряжена молода. Ходила ж знов з старшою дружкою пригашала на свадьбу близьких рідних і сусідів. Коли пригашала, то казала, що : «Просив батько, просила мати і я прошу, приходьте до нас на свадьбу!» Раніше люди жили не дуже багато, і хати були не дуже великі, а людей приходило дуже багато на свадьбу. Перший день, коли йшли на свадьбу, люди приносили хліб, а чоловіки – бутилку самогону. На другий день, сім'я приносила з дому... Вообщем приносили хто що міг. А в неділю наречену наряжали у вінок, ленти, багато намиста, підв'язували вишитим рушником. Приходили подружки, ці ж самі подружки. Жених приїжав за нареченою кіньми, знову ж таки наряжені ці дуги, дзвіночки, з боярами і світилкою.

- А що таке світилка?

- Світилка – це була така невеличка дівчинка в основному з рідні, якщо була там рідна сестра жениха чи родичка якась менша. Такі робили букетики з сухих трав, прикрашали всякими цвіточками. Світилка обов'язково держала букетик. Світилку перев'язували красивим платком, букетик оцей перев'язували. А тоді ще була свашка й дружок.

- А це хто були?

- Це були такі... або рідна сестра була. Ну, хтось з родичів. Вони наводили порядок на свадьбі, із женихом вони оце ж всігди їздили. Їх тож перев'язували. Дружків перев'язували рушником, а свашку – метерією такою якоюсь. Молода сідала з дружками за столом і перед тим, як приїжав жених, її накривали. На голову накидали красивий такий платок, щоб не видно було лице. Цей платок тоді, коли вже жених був за столом, він знімав і перев'язували цим платком женихові руку. На другий день уже після свадьби молода цей платок одівала. Ну, а перед тим викупували

молоду. Стояли на порозі і продавали. Продавали або хтось із менших братів, чи хтось, може з рідних родичів...викуп брали.

Коли оце зробили викуп. Якщо старші викупували, то давали чи бутилку, чи якимось так мирилися. І тоді ж жених, коли вже викупили, сідав біля невести. Знімав же ж оцей платок.. і гуляли. На столах перед молодими – короваї. Тоді пекли дуже великі короваї, пишні. Наряжали їх цвіточками різними, прикрашали такими шишками.

- *А в якому вигляді були оці шишки?*
- *Ну, шишки – це таке різне: то птичечки всякі, то восьмьорочки, то цвіточки. З хліба спеціально такий заміс робили пісний. І то всяке таке. То уточки, то голуби, то всяке таке різне. Прикрашали цей великий каравай. Тоді оцей каравай, вже після свайби, ділили на кусочки і один коровай віддавали женихові, як їде, сваика забирала його до жениха, а другий коровай ділили по кусочку всім, хто гуляв на свадьбі. Наречені гуляли почти цілий день. Ну, десь до обіду гуляли, а тоді після обіду співали весільні пісні, танцювала молодь, багато людей приходило. Чуть не все село сходилось дивиться, хоть їх і не пригласили на свадьбу гулять, а приходили вони просто дивиться. А які були пригласенні люди, то вони до жениха везли молоді придане. Це були і рушники вишиті, і на вікна яке там шили, і подушки, і перина, і простині, і одіяла. І це для людей тоді якимось було інтересно, все виносили на вулицю, складали на воза і в кого сундук був. Раніше шифанерів не було, були сундуки. Пізніше вже були шифанери. То все складали, а люди щитали, такий інтерес був, скільки всього молода навишивала. Все дивилися. Коли до жениха привозили все придане, вішали ж такі рушники на портрети, над вікнами вишитий рушник, який привезли. На вікна вішали тюль, на угли. Угли тоді завішували в хаті. Люди ті там, кому ближче, ті там виряжали придане, а ці тут. Уже після обіду жених забирав молоду до себе додому, а ці люди, що були пригласенні, гуляли на свадьбі. А на другий день такий був*

порядок: од молодої приходили небагато людей, може, чоловік чотири чи п'ять, шукали невесту і умивали. Дуже рано приходили і умивали невесту. Ну, а тоді вже дньом, які люди сходилися на свайбу, уже наряджалися хто що міг, так інтересно, брали од молодої якісь наїдки і приносили до молодої снідання. Їх тут у молодого пригласили ж за стіл, сідали за стіл і гуляли. А ці шо од жениха, ці йшли до молодої, а ті там. Мінялися... ті туди, ті туди. Посиділи там, погуляли. Продовжували увесь день. Це ж в понеділок було оце ж таке діло. І вони оце продовжували гулять. У вівторок знов збиралися люди на свайбу, знімали колоски з портретів(їх вішали біля них, спеціально заготовляли для свайби), виносили на вулицю і молотили. Хто ціпом, хто якоюсь палкою. Вимолочували це зерно, збирали, щоб був врожай в родині. Далі усі наряджалися у хто що міг: хто в циганів, хто в молодих. Наряджали як молодого і молоду когось з людей. Ну, і йшли до цих людей хто на свайбі був, а, може, до кого й так. Ходили з гармошкою, з піснями, ходили циганили по хатах. Давали хто що міг : і курей, і кролів, і яйця, і грошей. Усе собирали, циганили у мішки скидали, приносили. Ввечері патрала цих курей, і кролів різали, і варили юшку. А якщо оце грошей назбирали, то з цих грошей купували матері, батькові, братові чи сестрі шось інтересне. Наряджали. Так було, шо як матір нарядять у батькове, а батька у материне : чи спідницю, чи плаття надівають. Шоб було інтересніше. Все одівали. Раніше у хатах полів не було, а були долівки, накладені глиною. У середу вже приходили люди похмеляться і прибирать у хаті: замітать, мазать оцю долівку, все там наряджали. Ну, й так воно це в середу. А ще було, шо й в четвер сходилися. Раніше люди робили все вручну, і на роботу ходили, і свайби гуляли, почти тиждень гуляли, і вправлялися, може, коли там не з утра приходили, після обіду сходилися, ну, почти свайба була цілий тиждень. І було дуже весело, і хати були невеликі, і всі вміщалися. Коли гуляли, то ті в хаті, то ті на вулиці танцюють під гармошки, спеціально гармоністів нанімали. Співали цілий день різні українські пісні, дуже багато людей приходило і

подивиться на свайбу, заходили в хату дивиться на молодих. Так було заведено. Не так, як зараз, посиділи один день, а на другий- хто прийшов, хто ні. А тоді було весело і всі управлялися.

Більше фото можна побачити у додатку 1.

Додатки

Калюжна Раїса Іванівна. У дівочтві – Мусієнко. Народилась 8 березня 1949 року у селі Луциківка, де проживає й досі. Закінчила 10 класів. Вийшла заміж у 1965 році. Їхне з чоловіком весілля, Калюжним Іваном Яковичем, в українських традиціях, пам'ятає чи не все село. Навчалася у кооперативному технікумі на той час (зараз це Сумський фаховий коледж економіки і торгівлі). Працювала у місцевому магазині, а потім була завідуючою ферми. Зараз жінці 75 років, пенсіонерка. Має трьох доньок, двоє онуків, три онучки, правнука й правнучку. Незабаром стане прабабусею втретє. Дуже любить вишивати, особливо хрестиком. Більшість вишиванок, що мають її онуки-правнуки – це її ручна робота. Надзвичайно цінує українські традиції, завжди з теплом згадує роки юності.

Рис.1

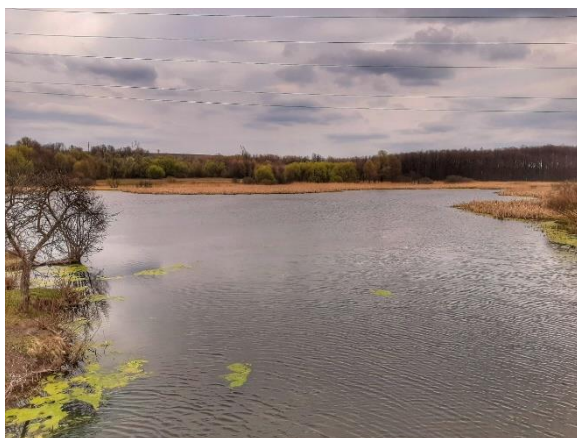

Рис.2

Рис.3

Рис. 4

Рис.5

Рис.6

Рис.7

Рис. 8

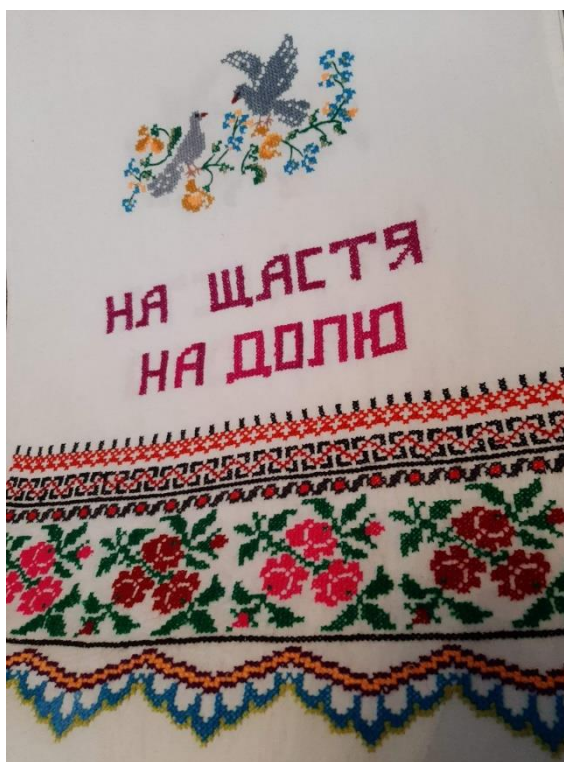

Рис.9

Рис.10

Рис.11

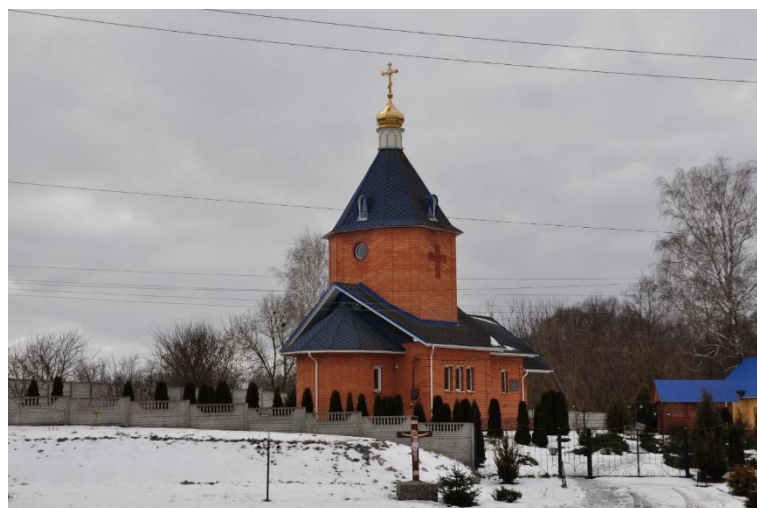

Рис.12

Рис.13

Додаток 1 : Українське весілля в Луциківці. URL:

<https://drive.google.com/file/d/1T5ioeEGiVbyoGXOEyDyOYJ8PIConC1ou/view?usp=sharing>

ВИСНОВКИ

Проходження фольклорної практики допомагає краще пізнати свій рідний край. Протягом дослідження я визначила, що село Луциківка багате на легенди та цікаві історії від жителів. Варто відзначити, що весілля також проводилися зі збереженням усіх українських традицій. Мій звіт охоплює лише невеличку частину луциківського фольклору, його можна й надалі досліджувати.

Збирач: студентка II курсу 223 групи

факультету іноземної

та слов'янської філології

Сумського державного

педагогічного університету

14. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, зібрано в селищі

Кириківка, Сумської області

Топонімічна анкета фольклорної експедиції

Область: Сумська

Район: Охтирський

Територіальна громада: Кириківська громада

1. Назва селища: Кириківка

A. Офіційна: Кириківка [кирик'івка].

B. Неофіційна (розмовна): Кириківка [кирик'івка].

C. Стара (давніша): Кириківка [кирик'івка].

D. Нова – Кириківка [кирик'івка].

2. Найближчі хутори: Кириківський [кирик'івс'кий], Маракучка [маракучка], Гарбузи [гарбузи], Октябрський [окт'абрс'кий],

3. Майдани: -

4. Кутки села:

5. Вулиці: Горького (Приточілівка), Центральна (Широка), Пушкіна (Захована), Річкова (Кінець).

6. Назви річок: Ворскла, її притока Ворсклиця, Веселка.

7. Джерела, криниці: -

8. Канали (канави): відстійники для відстою води.

9. Озера: -

- 10.Болота: -
- 11.Торфовища: -
- 12.Сухі річища: -
- 13.Мокрі балки: -
- 14.Ставки: Перший, Другий, Третій на Питомнику; Вищевеселівський, Кирхуторський, Октябрський.
- 15.Переправи, броди, греблі: без назви (за Маракучкою)
- 16.Підводні скелі: -
- 17.Дороги, биті шляхи, старі шляхи: -
- 18.Урочища: -
- 19.Могили: Два пам'ятника загиблим воїнам у Другій світовій війні (пров. Правдинський, біля клубу), Кириківкський цвинтар (за сільрадою), Хрест загиблим під час Голокосту.
- 20.Горби: -
- 21.Яри, долини: -
- 22.Балки:
- 23.Ліси. Частини лісу: Гетьманський заповідник
- 24.Грибні та ягідні місця: Гетьманський парк
- 25.Сінокоси:
- 26.Пасовища:

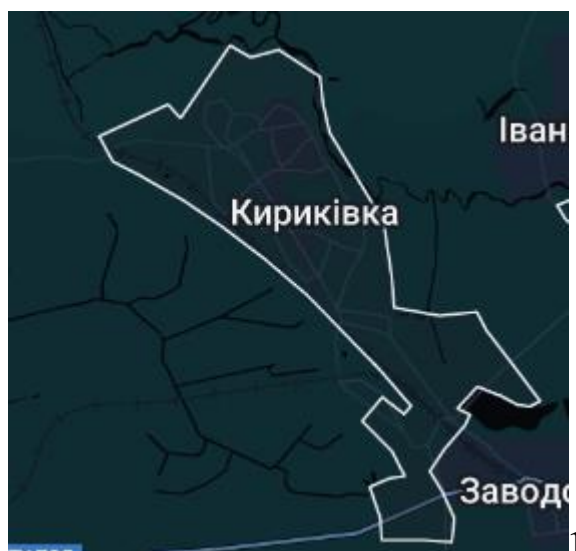
Прізвища та прізвиська людей

1. Доли, Болотні, Диські, Конєги, Горбані, Болотні, Желдаки. Ткаченки, Рябухи, Симоненки, Клименки, Сидоренки.

2. Чорна і біла (жінки двох братів), Замазана (бо ходила брудна), Шпрот (дуже худий і високий чоловік), Дудік (бо прізвище Дудінський), Красива (багато вихваляла себе), Карлашики (сім'я з прізвищем Карлашові), Тратата (незрозуміло і швидко говорив), Красний макасін (дівчина ходила в червоних мокасінах), Шнурок (маленький, худенький чоловік), Дворік (бо прізвище Дворніченко), Мобільний (завжди прикладає телефон до вуха, коли баче людей, роблячи вигляд, що говорить по телефону), Шева (бо прізвище Шелковський), Солоха (бо прізвище Солошенко).

Селище Кириківка

Загальні відомості про селище Кириківка

Кириківка – селище в Україні, в північно-східній частині.

Кириківка – адміністративний центр Кириківської селищної громади Охтирського району Сумської області.

Селище міського типу Кириківка розташоване у лісостеповій зоні. У селі та навколо нього протікають такі річки, як: Веселка, Ворскла, притока Ворсклиця. Селище межує з колишнім селом Заводське. Найближче село до Кириківки – село Іванівка, а найближче місто – Охтирка.

В селищі є залізнична станція Кириківка та автошлях територіального значення.

Історія селища Кириківка

На жаль, Кириківка не має точної дати заснування. Але перші згадки про село є в документах останньої чверті XVII століття. Поселення було назване на честь осавула Кирика, під керівництвом якого переселенці з Наддніпрянщини поселилися на цій землі.

Хороші умови життя (річка, яка повністю протікає через село, родючі землі) приваблювали людей, які втікали від польського гніту. Спочатку було лише 10 домогосподарств, потім близько двадцяти, і далі село почало розростатися.

На початку XVIII століття Кириківка стала сотенним містечком Охтирського полку, а в середині XVIII століття перетворилася на військову слободу. У 1732 році населення села становило 1062 особи, а кількість домогосподарств дорівнювала 267. Основна частина земельних угідь належала кириківському сотнику М. Линицькому та козацькій старшині.

У 1878 році в селищі Кириківка була відкрита залізнична станція, через яку того ж року почали курсувати перші поїзди у напрямку Мерефа – Ворожба. А у 1895 році збудували вузькоколійну залізницю Кириківка – Охтирка.

До 1914 року чисельність населення села зросло до 4616 осіб.

У 1923 році відбувся новий адміністративний поділ, тому Кириківка стала адміністративним центром вже Кириківського району. До листопада 1923 року район входив до складу Богодухівської округи, а після цього перейшов до складу Охтирської округи Харківської губернії. До складу Харківської округи район увійшов з 1925 року.

У 1928 році Президія Харківського окружного виконавчого комітету ліквідувала Кириківський район і приєднала цю територію до Охтирського району. Початкову школу переформували в семирічну, а потім, у 1935 році перетворили в середню загальноосвітню.

Наслідком страшного Голодомору 1932-1933 років стала смерть великої кількості кириківчан.

В цей час у 1939 році село у складі Охтирського району увійшло до Сумської області.

10 вересня 2016 року утворилася Кириківська селищна громада.

Через ліквідацію Великописарівського району та адміністративно-територіальної реформи, 19 липня 2020 року Кириківка була додана до Охтирського району.

Фольклорні гуртки селища Кириківка

Не менш важливими є народні колективи Кириківки, які відіграють важливу роль в збереженні і популяризації місцевої культури. Вокальні ансамблі, які виконували традиційні народні пісні, є невід'ємною частиною культурного життя села. Їхні виступи не лише радували слухачів, але й допомагали передати з покоління в покоління багату музичну спадщину нашого народу.

У Кириківці був заснований дитячий народний колектив – «Барвінок». Учасниками колективу біли дівчатка від 6 до 14 років. Як розповідають місцеві жителі, колектив брав участь у багатьох міжрегіональних змаганнях і не раз перемагав, бо були об'єднані спільною любов'ю до народної музики і танців.

Головна мета колективу – збереження та передача молодому поколінню народних традицій, розвиток творчих здібностей дітей та виховання любові до рідної культури. Вони створювали атмосферу радості та натхнення, залучаючи до народної творчості не лише дітей, але й їхніх батьків та вчителів.

Варто згадати і про вокальний ансамбль «Співоча душа». До його складу входили 10 бабусь, наймолодшій з яких вже за 60, а найстаршій – понад 90. Вони зустрічались декілька разів на тиждень для репетицій у місцевому клубі, де разом готували свої виступи.

Календарно-обрядові пісні

Величальні (колядки, щедрівки)

Щедрівка

Ой на Йордані

“Ой, там на річці, на Йордані,

Діва Марія ризи прала.

Прала, прала, та й повісила

на калину, на малину, на високу смородину

Ой, де не взялись три янголики,

Взяли ризи на крилечки,

Та й понесли під небеса,

А ті небеса розтворилися,

І усі святі поклонилися.”

Записано від Віри Іванівни Самсоненко

Засівалка

Гиля, гиля на Василя

“Гиля-гиля на Василя

Вилетіла ластівочка

Викликала господаря:

“Господарю, господарю

Поглянь, полянь на кошару.

Чи лежить бички у три рядочки,

А коровки у чотири””

Записано від Віри Іванівни Самсоненко

Купальські

Ой на Івана, ой на Купала

“Ой на Івана, ой на Купала

Квіти збирала, віночок плела

Віночок плела, на воду клала

Пливи ж мій віночок, де мій суджений”

Записано від Віри Іванівни Самсоненко

Ліричні пісні

Родинно-побутові пісні

Поховальна

Чом ти не прийшов?

Чом ти не прийшов,

Як місяць зійшов?

Я тебе чекала.

Чи коня не мав,

Чи стежки не знав,

Мати не пускала?

І коня я мав,

І стежку я знав,

І мати пускала.

Найменша сестра,

Бодай не зросла,

Сідельце сховала.

А старша сестра

Сідельце знайшла,

Коня осідлала:

"Поїдь, братику,

До дівчиньки,

Що тебе чекала".

Тече річенька

Невеличенька,

Схочу – перескочу.

Віддайте мене,

Моя матінко,

За кого я схочу.

Записано від Лариси Миколаївни Самсоненко

Ой у вишневому саду

“Ой у вишневому саду

Там соловейко щибетав.

Додому я просилася,

А він мене все не пускав.

Ой милий мій, а я твоя

Проснеться матінка моя,

Проснеться матінка моя

Буде питать, де була я.

А ти їй дай такий отвіт:

Дивись, яка чудова ніч.

Весна іде, красу несе,

А в тій красі радіє все.

Доню моя, у чому річ,

Де ти гуляла цілу ніч?

Чому розплетена коса,

А на очах бринить сльоза?

Коса моя розплетена –

Її подруга розплела.

А на очах бринить сльза,

Бо з милим розлучилась я.

Мамо моя, прийшла пора,

А я весела, молода.

Я жити хочу, я люблю,

Мамо, не лай дочку свою.”

Записано від Лариси Миколаївни Самсоненко

Весільні

Ой ти місяцю

“ Ой, ти, місяцю, я зіронька ясна

Ой, ти парубок, я дівчина красная.

Ти в саду гуляв, я твого коня пасла

Ой, пасла, пасла звечора й до півночі.

Упала роса на мої карі очі

Не так на очі, як на русую косу

Серце козаче, віночка й не доношу”

Записано від Віри Іванівни Самсоненко

Ой у зеленому садочку

“Ой, у зеленому садочку

Там соловейко щибетав:

“Фіть-фіть-фіть, тьох-тьох-тьох, ай-яй-яй, ох-ох-ох”

Там соловейко щибетав.

Ой, у зеленому садочку

Козак дівчину вговоряв

“Фіть-фіть-фіть, тьох-тьох-тьох, ай-яй-яй, ох-ох-ох”

Козак дівчину вговоряв.

Ой, ти дівчино чорнобрива

Ой чи підеш ти за мене?

“Фіть-фіть-фіть, тьох-тьох-тьох, ай-яй-яй, ох-ох-ох”

Ой чи ти деши ти за мене?

Моя матуся тебе знає,

Ти - той козак, що все гуляє

“Фіть-фіть-фіть, тьох-тьох-тьох, ай-яй-яй, ох-ох-ох”

Ти - той козак, що все гуляє.

А я матусі не злякаюсь,

Якщо з тобою покохаюсь

“Фіть-фіть-фіть, тьох-тьох-тьох, ай-яй-яй, ох-ох-ох”

Якщо з тобою покохаюсь.

Записано від Віри Іванівни Самсоненко

Чому бджоли не йдуть в поле?

“Чому бджоли не йдуть в поле?

Чому не рояться?

Чому дівки не йдуть заміж?

Бо свекрух бояться!

А свекрухи-говорухи

Не хочуть робити.

Тільки знають своє діло

Невісток судити.

Іще редьки не їла,

А кажуть гіркая.

*Ще свекрухи не бачила,
А кажуть лихая.
Ой, якби ж мені скоріше
Свекрушеньку мати,
Заставила б кругом хати
Гопак танцювати.
Танцюй-танцюй свекрушенько
На одному місці.
Щоби кривди не робила
Молодій невістці.
Чому бджоли не йдуть в поле?
Чому не рояться?
Чому дівки не йдуть заміж?
Бо свекрух бояться!”*

Записано від Віри Іванівни Самсоненко

Висновки

Фольклорна практика – важливий момент у моєму житті і житті кожного. Фольклорні традиції селища Кириківка є невід'ємною частиною місцевої культури, що збагачує життя громади та зберігає історичну пам'ять. Ці традиції відображають багатовікову спадщину та унікальні звичаї, які передаються з покоління в покоління.

Важливим елементом фольклору Кириківки - це участь у святкових заходах та обрядах, які зближували жителів та створювали атмосферу єдності.

Збереження та популяризація фольклорних практик сприяє розвитку культурного середовища та підвищує інтерес до місцевої історії.

Збирач: студентка 222 групи,

факультету іноземної та

слов'янської філології

Сумського державного

педагогічного університету

імені А. С. Макаренка

Гриценко Ангеліна Ігорівна

15. ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ, зібрані в селищі Велика
Писарівка, Охтирського району, Сумської області 2024 року

Топонімічна анкета фольклорної експедиції

Область – Сумська

Район – був Великописарівський, але з 2020 року Охтирський

Сільрада – Великописарівська

1. Назва села – Велика Писарівка
2. Вулиці: Вишнева, Горького, Грайворонська, Грушевська, Заводська, Кантемирівська, Кармелюка, Кобзарська, Коцюбинського, Колгоспна, Молодіжна, Мудрого, Набережна, Охтирська, Перемоги, Польова, Пушкінська, Прикордонна (раніше Московська), пров. Глінки, пров. Дружби, Садова, Слобідська, Сумська, Шевченка, Шкільна, Франка, Харківська, Чернишевського.

3. Назви річок: Ворскла, Ворсклиця, Пожня, Весела, Березівка, Івани, Робинка, Братениця, Гусятниця, Рябина
4. Ставки: Безіменний
5. Могили (де розташовані): центральний цвинтар по вулиці Кантемирівська
6. Ліси: між Великою Писарівкою та Лугівкою
7. Грибні та ягідні місця: у цьому лісі
8. Парк: Гетьманський національний природний парк
9. Сінокоси
10. Пасовища

Історія селища та цікаві факти

Історія Великописарівщини нерозривно пов'язана з розвитком української держави. Територія сучасної Великої Писарівки була заселена вже в II – V столітті. Про це свідчать залишки поселень бронзового та раннього залізного віку, курганні могильники, які були знайдені в населених пунктах району на березі річки Ворскли.

Наприкінці XVII ст. на території селища Велика Писарівка знаходились хутори, які підпорядковувались одному з укріплень Белгородської оборонної лінії – місту Вільний. В 1709 році на цих землях, якими володів князь Голіцин, оселилися вихідці з правобережної України. Так виникла слобода Писарівка, яку на відміну від Писарівки на ріці Мерла почали називати Великою.

Велика Писарівка була слободою Богодухівської сотні Охтирського полку. В 1765 – 1780 роках входила до Харківської провінції Слобідсько-Української губернії, в 1780 році ввійшла до Богодухівського повіту. За описом Богодухівського повіту 1814 року слобода належала князю Юсупову, який заснував тут мануфактуру по виготовленню суконної пряжі. Селяни також займались ремеслами: вовно-чесанням, бондарством, ковальством та

промислами – виготовленням полотна й сукна, а також чумакували. Щорічно тут відбувалось 6 ярмарків, на які везли товари купці з Харкова, Курська, Полтави, Охтирки, Богодухова.

Великописарівський район створений з колишнього вольського центру Богодухівського повіту Харківської області, рішенням ВУЦВКУ від 27 березня 1923 року. До нього увійшли сільські ради (волості): Великописарівська, Вільненська, Ямненська і Попівська.

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 10 січня 1939 року район увійшов до складу новоствореної Сумської області. З 1959 року Велика Писарівка є селищем міського типу та районним центром. А вже з 2020 року Велика Писарівка перейшла до Охтирського району.

Здавна Велика Писарівка була одним із центрів кобзарського мистецтва Слобідської України. Ще у другій половині XVIII ст. селяни влаштовували на свої невеликі кошти благодійні заклади, які у місцевих церковних книгах називали «пристанищем для слепих бандуристів», а в народі – «шпиталями». Звідси вийшли кобзарі Є. Х. Мовчан (1898—1968), С. А. Пасюга (1862—1933), Г. С. Кожушко (1879—1924).

У селищі працювала земська початкова школа. Богодухівське повітове земство відкрило у селі дві початкові школи з роздільним навчанням. Також працювали ще й три церковно-парафіяльні школи. Наприкінці XIX століття було відкрито педагогічне училище, що готувало вчителів початкових класів. У 1913 році в селищі було засноване ремісниче училище.

Селище постраждало внаслідок геноциду українського народу, проведеного урядом СРСР 1932—1933 та 1946–1947 роках. Під час організованого радянською владою Голодомору 1932—1933 років померло щонайменше 263 жителі селища.

Мирне життя перервала війна. Велика Писарівка була зайнята нацистськими військами у 1941 року. Від 19 жовтня 1941 до 8 серпня 1943 – під

німецькою фашистською окупацією гітлерівці стратили 36 жителів селища, а 176 – вивезли на примусові роботи до Німеччини. Близько 950 великописарівців воювали на фронтах 2-ї світової війни, понад 460 із них за відвагу та героїзм відзначені бойовими нагородами.

Цікаві факти:

- Легендарна назва - існує кілька легенд про походження назви "Велика Писарівка", пов'язаних з мудрими писарями, священними гаями та глибокими ярами.
- Стратегічне розташування - селище розташоване в мальовничому куточку Сумської області, на березі річки Ворскла. Це місце завжди мало стратегічне значення, оскільки контролювало важливі торговельні шляхи в минулому.
- Історична спадщина - Велика Писарівка має багату історію, яка сягає коренями в далеке минуле. Тут збереглися пам'ятки архітектури та історії, які свідчать про бурхливе минуле селища.

Легенди, міфи, історії

Легенди про назву Великої Писарівки

Записано від Падалки Любов Василівни

Існує легенда про те, що на місці нашої Великої Писарівки калась був священний гай, де місні жителі звершували свої абряди та молилися Богу. У цьому гаю жив мудрий старий, який знав усі тайни природи і умів лікувати людей. Його прозвали писарем, бо він записував на березовій корі всі свої знання та передавав їх наступникам своїм. Легенда каже, що писар цей був не тока мудрим знавцем природи, але й містичним провідцем, який мог розуміти мову звірів, птахів та дерев. Його часто можна було побачити серед старих дубов і кльонав, де він сидів годинами, спілкуючись із духами лісу. Люди прихаділі до нього з різними прозьбами – чи то за порадою, чи то за ліками від хвороб. Писар

був настоящим цілителем, того що умів находить найкращі трави, що росли у нашом то лісі, де щас Гетьманський парк й робив з них відвари та настойки. Але саме цінне, що він давав своїм учням – це уміння чуть природу, панімать її закони та поважати її силу. З того часу наші прабабки і діди охороняли священний ліс, а на місті, де стояв писар, часто молилися, просячи благословення для своїх синів і доньок. І даже сьогодні, коли шумить вітер серед дерев, кажеться, що чуєш його голос, що шепоче свої мудрі настанови, сповнені таємницями світу.

Записано від Кулінченко Валентини Юріївни

На самій Великій Писарівці, де щас і село наше стоїть, кались давно був священний гай. І не простой, а такий, що у ньом дерева говорили між собою. Ще у давні часи, кали наші бабки жилі тут, ще до того, як землю цю почали оброблять і поля засівать, у лісі тому жила особлива людина – мудрий старець, якого всі звали писарем. І не просто так звали. Він був не простим чоловіком, він знав усе, що нужно знать про ліси, річки, болота, про трави та звірів. А главное, він умів лікувать людей, помагать, кали була хвороба або біда. Навіть люди з других сіл, що коло нас, як ото Луговка, приходили до нього, і не з пустими руками, а приносили трави і коріння різні, що він ото їм казав. І він їм помагав, бо кожен листок і кожна квітка у гаю мали для нього значення. А ще знаю від своєї прабабки, що писар той знав даже мову дерев. Правда, я тобі не скажу, чи то правда, чи ні, але в моїй сім'є казали, що он слухав, як шепочуться дуби, як тріщать гілки, як птіци співають. І все це було не просто так – це були уроки природи, на яких він показував свої знання. А ще він не писав на бумагі. У нього була особенна березова кора, на якій він писав всі свої мислі. Таких знань у світі не било, і тому його звали писарем. Він усе записував, не для себ'я, а для послєдователєй. Ібо вірив, що ми должны знать, як жити в мирі з природою. Отак і пішла назва села нашого, от мудрого старого.

Народження дитини на Велкописарівщині

Записано від Сакун Світлани Олексіївни

Раніше, коли жінка народжувала, її обов'язково залишали саму в кімнаті на деякий час, а потім звали повітуху. Ця повітуха просила гарячої води, рядно і речі, які їй були треба для допомоги. Вона виконували важливі функції при народженні дитини. По-перше, помагала народити дитину, казала що і як треба робить, а по-друге, ініціювала народження, тобто промовляла спеціальні замовляння, котрі допомагали скоріше народитися дитині і прийти в цей світ. А потім, обов'язково, після якоїсь кількості днів, точно вже не пам'ятаю, дитині треба було дати друге ім'я, щоб їй не наврочили. І шли разом з повітухою до церкви, щоб батюшка поміг ім'я обрати і похрестить дитину. А плаценту та пуповину, після всього, закапували під порогом, це для того, щоб дитина, яка росла в цій хаті була здорова і на неї не змогли наслати біду.

1. Календарно-обрядові пісні

Багатий колись цикл календарно-обрядових звичаїв на Великописарівщині нині значно збіднівся. Усі люди старшого віку розповідають, що за їхньої молодості ще вони всі ходили колядувати, та до церкви з батьками, кожної неділі. А зараз всі ці традиції поступово забуваються, бо багато хто виїжджає з селища. Мешканка села Падалка Любов Василівна, показала свої меланки, які з року в рік писала для своїх онуків.

Меланки

Записано від Падалки Любов Василівни

Я меланочка маленька

Привітаю вас раденько,

Щастя Вам у Вашій хаті,

Щоб Ви всі були багаті.

І веселі, і красиві

Щоб ніколи не хворіли,

Хай Ваш бізнес процвітає

Кожний в нім достаток має.

Богу свічечку поставте,

А мені гостинців дайте.

«Щодо Щедрого Вечору, то у нас молоді дівчата передіваються в образ міфічної істоти – Меланки, яскраво фарбують щоки і одягають платок на голову. І я ото разом з ними малими ходила по хатах сусідських, щоб величати сусідів наших і оселю їхню», - говорить Любов Василівна.

Щедрий вечір, добрий вечір,

Добрим людям на здоров'я!

Я меланка-українка,

Гарна так собі дівчинка,

Пощедрую, привітаю,

І всього Вам побажаю.

Щоб війна скінчилась швидше

І щоб знову цвіли вишні,

Щоб вродило в полі жито

А в домівках було світло.

Ще Вам хочу побажати

Стіл святковий накривати,

Щоб була ковбаска й шкварка,

А до шкварки ще і чарка.

Витийте за перемогу

Новий Рік вже за порогом!

Зі святом Вас!

Колядки

Записано від Падалки Любов Василівни

На запитання, як колись святкували Різдво, Любов Василівна відповідала: «На Різдво, обізательно, готували курку та кутю і варили узвар, з домашніх яблук, що на городі ростуть. А колядувать ходили перед Різдвом вечером, як потемніє».

Коляда, коляда

У віконце загляда,

Несе радість в Вашу хату

Отже, будете багаті.

І здорові, і веселі

Буде затишок в оселі,

Щедрі будуть урожаї

І худоба у сараї,

Буде хліб, до хліба – шкварка

Ще й крутенька іномарка.

Всі здійсняться ваші мрії

Світлі задуми й надії!

З Різдвом Христовим!

- Всі ці меланки і колядки Ви написали самі?

- Так, сама. Багато вже потерялися, бо давно я їх писала, для всіх своїх внучок, але всі написані з любов'ю до рідного слова.

Засівання

Записано від Падалки Любов Василівни

- Хто і коли ходив засівать?
- Засівать бігали хлопчики з утра, сусідські в основному. Ми всі чекали поки вони прийдуть, щоб перший в хату мужчина зайшов, бо тоді рік весь щасливий буде, і урожай багатий. Обізательно як хлопчики приходили то конфети давали, і якусь копійчину, а вже як мужик, то чарку наливали.
- А з якого зерна засівали?
- Шо мамка дала, то і брали, але частіше за все пшено, хоча різне бувало. Сипали багато, жменю цілу, і обов'язково по всі хаті, по всіх углах.

Сію, сію, посіваю,

Щастя долі Вам бажаю.

У щасливій Вашій хаті,

Щоб Ви всі були багаті.

Щоб лежали на столі

Паляниці немалі,

Щоб були у Вас ковбаси,

Молоко і сало й м'ясо,

І млинці, і пиріжки,

І пухнасті пампушки.

Щоб були Ви в цій оселі

І щасливі, і веселі!

Додатки

Падалка Любов Василівна. Народилася у 1955 році, до 20 років прожила у Великописарівській громаді, у селі Широкий Берег. У Пожні закінчила 10 класів. Працювала у колгоспі, їздила на тракторі. Потім переїхала до Великої Писарівки. Зараз жінці 69 років. Має старшого сина, двох доньок та три онучки. З року в рік писала для них колядки і меланки. Знання, набуті за життя, передає своїм онучкам.

Записала студентка 222 групи ФІСФ Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка

ЗМІСТ

1. Андрієнко Ю. Польові дослідження фольклору с. Чернеча Слобода Конотопського району.....	3
2. Костюк В. Польові дослідження фольклору с. Хмелів Роменського району.....	25
3. Яворська Е. Польові дослідження фольклору с. Турка Львівської області.....	31
4. Шевченко Д. Польові дослідження фольклору с. Терни Роменського району.....	37
5. Білівщук Н. Польові дослідження фольклору с. Салтикове Конотопського району.....	45
6. Дульська І. Польові дослідження фольклору с. Верхня Сироватка.....	54
7. Пугач М. Польові дослідження с. Піщане Сумського району.....	64
8. Макаренко О. Польові дослідження с. Великий Бобрик Сумського району.....	69
9. Міхеєва В. Польові дослідження фольклору с. Землянка Конотопського району.....	83
10. Баглик Ю. Польові дослідження фольклору с. Боромля.....	90
11. Юрченко К. Польові дослідження фольклору с. Липова Долина Роменського району.....	97
12. Цибульник Н. Польові дослідження фольклору с. Головашівка Сумського району.....	103
13. Зливко Є. Польові дослідження фольклору с. Луциківка Сумського району.....	112
14. Гриценко А. Польові дослідження фольклору с. Кириківка Сумського району.....	130
15. Таранюк Д. Польові дослідження фольклору с. Велика Писарівка Охтирського району.....	144

Актуальні питання фольклору та фольклористики: матеріали регіональної науково-практичної конференції молодих учених. Суми, 2024. 154 с.